

Ungdomar i brottslighet

En rättsociologisk studie om unga lagöverträdare och rättens latent funktioner

Yara Al-Helah & Zainab Kadhem

LUNDS UNIVERSITET
Rättsociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårterminen 2020

Handledare: Peter Bergwall

Examinator Johan Rosquist

Abstract

Juvenile delinquency has become an obvious and recurring issue in the daily debate and emerges as one of the most controlling and dominant societal problems. There are various reasons why people choose to commit crime and there is no easy answer to the question why young people commit crime. A fundamental but crucial distinction to be made regarding crime is the difference between deviant acts and criminal acts. While a deviant act refers to an act that violates prevailing norms, a criminal act intends a violation of the law. The aim of this thesis is to investigate and analyze juvenile delinquency as well as what motives are the basis for young people to engage in crimes and what crime prevention measures that are taken by the authorities. The research questions are answered through analysis of interviews with respondents from the Police Authority, the Swedish Prison and Probation Service (Kriminalvården), the social services (Socialtjänsten) and KRAMI. The results showed that there are a number of factors that interact and create risk factors, of which misconduct at school, bad family relationships and pro-criminal engagements are said to be prominent. With regard to crime prevention measures, respondents state that they work in different ways directly with young people and that there is strong cooperation between the four actors in order to promote the best interests of young people.

Nyckelord: ungdomar, lagöverträdare, motiv och funktioner.

Antal ord: 15 274

Förord

Vi vill härmed framföra ett stort tack till alla som har ställt upp och gjort det möjligt för oss att utföra denna studie under aktuell pandemi. Vi är tacksamma och uppskattar samtliga fyra respondenter som har avsatt arbetstid, visat intresse och engagemang samt bidragit med värdefull information. Slutligen vill vi även rikta ett stort tack till vår handledare, Peter Bergwall, som har stöttat oss genom hela studiens gång, svarat på frågor och kommit med värdefulla tips.

Yara Al-Helah & Zainab Kadhem

Lund, maj 2021.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och problemformulering	7
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Disposition	8
2. Tidigare forskning	9
2.1 Tidigare forskning om underliggande orsaker till lagöverträdelser bland unga	9
2.2 Tidigare forskning kring ungdomsbrottslighet	13
3.1 Manifesta och latent funktioner	17
3.2 The big four and the moderate four	19
4. Metod	20
4.1 Kvalitativ metod	20
4.2 Semistrukturerade intervjuer	20
4.3 Urval av intervjupersoner	21
4.4 Tematisk innehållsanalys	22
4.5 Validitet och reliabilitet	23
4.6 Forskningsetiska ställningstaganden	24
5. Resultat	25
5.1 Bakomliggande orsaker till lagöverträdelser bland ungdomar	25
5.1.1 Polismyndigheten	25
5.1.2 KRAMI	28
5.1.3 Kriminalvården	29
5.1.4 Socialtjänsten	31
5.2 Åtgärder för att upprätthålla rättens manifesta funktioner	33
5.2.1 Polismyndigheten	33
5.2.2 KRAMI	36
5.2.3 Kriminalvården	37
5.2.4 Socialtjänsten	39
6. Analys	41
6.1 Analys av bakomliggande orsaker till lagöverträdelser bland ungdomar	41
6.2 Analys av åtgärder för att upprätthålla rättens manifesta funktioner	46
7. Avslutande diskussion och slutsatser	50
7.1 Resultatdiskussion	50
7.2 Metoddiskussion	52
7.3 Förslag på vidare forskning	54

8. Källförteckning	55
8.1 Litteratur och artiklar	55
8.2 Digitala källor	57
9. Bilagor	59
9.1 Intervjuguide	59
9.2 Missivbrev	60

1. Inledning

Detta inledande kapitel behandlar ett avsnitt om bakgrunden till studien, syfte och problemformulering, avgränsningar som tillfogats studien samt en redogörelse för studiens disposition. Studien behandlar ungdomars motiv till att inte följa lagen och därmed begå brott. Mer fokuserar uppsatsen på rättens icke åsyftade verkningar i förhållande till unga lagbrytare samt de intervjuade myndigheternas arbete för att stärka och uppnå rättens manifesta funktioner. Just brottsförebyggande insatser är något som berör och inkluderar ett flertal myndigheter och verksamheter i samhället. Av den anledningen har Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialtjänsten samt KRAMI valts ut som medverkande respondenter i studien med målet att belysa kunskapsområdet om ungdomars underliggande motiv till att bryta mot lagen och hur utvalda aktörer arbetar för att stärka rättens manifesta funktioner.

1.1 Bakgrund

Ungdomsbrottslighet har blivit en självklar och återkommande fråga i den dagliga debatten och framträder som ett av de mest styrande samt dominerande samhällsproblemen. En grundläggande men avgörande åtskillnad att uträtta beträffande brottslighet är olikheten mellan avvikande handlingar och brottsliga handlingar. Medan en avvikande handling avser en gärning som bryter mot rådande normer ämnar en brottslig gärning en lagöverträdelse. Den relevanta frågan som uppkommer vid det här laget är inte varför en del individer väljer att delta i en viss handling, utan hellre varför handlingen begås när vetskapen finns att den är olaglig och straffbar. Ur ett annat perspektiv kan tankeställaren snarare redogöra för varför individer väljer att följa samhällets rådande regler till att börja med.

I Missbruksutredningen (2011) har bedömningar gjorts beträffande samhällets kostnader och utgifter för missbruk av bland annat alkohol och narkotika. Enligt utredningen konstaterades missbruket av narkotika bekosta samhället cirka 23.6 miljarder kronor under år 2008 (SOU 2011: 6, s. 771). Just narkotikamissbruket utgör en framträdande faktor i det rådande utanförskapet i samhället (BRÅ 2009, s. 13), även kallat

för social utsatthet. En förekommande anledning till att en individ hamnar utanför samhället och som är av stor vikt är kriminaliteten (Kuusela, se Karlsson m.fl. 2013, s. 157).

I fråga om kostnader för brottslighet uppkommer även frågan om vem eller vilka som framkallar dessa bekostnader i samhället. Enligt författarna har en så kallad karriärbrottsling begått mellan ett till fyra brott per år under en fyraårsperiod som ungdom (Cohen & Piquero 2009, s. 19-20). Dessa personer motsvarar cirka 6% av alla pojkar och ansvarar för cirka 50 procent av alla brott (Cohen & Piquero 2009, s. 20). Således är ungdomsbrottsligheten en aktiv problematik på samhällets bekostnad och lidande.

I SOU 2011: 6 (s. 142) framgår ett samband mellan missbruk av narkotika och kriminalitet som i sin tur bidrar till upplevelsen av utanförskap i ung ålder vilket har ett samband med låga utbildningsnivåer och avsaknaden av arbetslivserfarenhet. Vad som uppmärksammas och bedöms som en risk är främst att den höga arbetslösheten bland unga fortgår och bidrar till ett så kallad permanent utanförskap där främst unga med utländsk bakgrund är utsatta (SOU 2011: 6, s. 193-194). För en del ungdomar som präglas av hopplöshet beträffande arbetsmöjligheter i den regelrätta arbetsmarknaden kan en kriminell livsstil och karriär förefalla som den mest gynnsamma lösningen för att få en inkomst (SOU 2011: 6, s. 194).

Ungdomskriminalitet är en komplex problematik för samhället i stort. I syfte att värdera hur gott ett samhälle är utgör ungdomars levnadsvillkor en central roll med avseende på förekomsten av trygghet bland befolkningen. Utifrån att ungdomar intar en avgörande roll i framtiden kan just ungdomsbrottsligheten betraktas som en indikation på framtida samhälleliga problematiker, för såväl sig själva som för samhället som ett kollektiv (Nilsson & Estrada 2009, se Estrada 2017, s. 28).

Ur ett rättssociologiskt perspektiv blir frågan om ungdomsbrottslighet intressant genom det sätt att utvärdera huruvida rättssociologins uppgift är verkställd, det vill säga att studera vilket slutligt resultat rätten har i sin praktik (Baier m.fl. 2018, s. 15). Då rättssociologins uppdrag och fokus inriktar sig bland annat på att studera lagen och rättens utfall i praktiken (Baier m.fl. 2018, s. 15) är det rättssociologiskt relevant att undersöka hur ungdomar överträder lagen som stiftats med målet att främja manifesta effekter, liksom att studera hur lagen tillämpas och verkställs i samhället.

Enligt Brottsförebyggande rådet (2020) utgörs de tre vanligaste brottskategorierna bland unga av narkotikabrott, brott mot person och stöldbrott. Idag föreligger nationella lagar som stiftats i såväl normativt som reglerande syfte, exempelvis narkotikastrafflagen. Således kan rättstillämpningen av lagarna problematiseras genom att studera huruvida lagen efterlevs eller inte samt orsakerna till detta.

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med föreliggande studie är att undersöka och analysera ungdomsbrottslighet liksom vilka motiv som ligger till grund för att ungdomar väljer att överträda samhällets rådande lagar. Vidare syftar studien till att belysa arbetet som intervjuade aktörer utför med syftet att förstärka och uppnå rättens manifesta funktioner och verkningar. Målet med studien är att genom intervjuer med relevanta aktörer som arbetar i första hand med ungdomar uppnå djupare kunskaper om orsaker och motiv till ungdomar som begår lagöverträdelser. De fyra aktörer som inkluderas i studien är Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialtjänsten och KRAMI. Studien tar avstamp i ett rättssociologiskt synsätt där rättstillämpningen problematiseras genom att likställa rättsliga normer med sociala normer bland unga, liksom börtat och varat. Följande frågeställningar utgör således studiens utgångspunkter:

- Varför väljer ungdomar mellan 15-21 år i Skåne att överträda lagen enligt Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialtjänsten och KRAMI?
- Hur arbetar Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialtjänsten och KRAMI för att stärka och uppnå rättens manifesta funktioner i deras brottspreventiva arbete med unga lagöverträdare?

1.3 Avgränsningar

Studien utförs inom ramen där ungdomar räknas från 15 till 21 årsåldern, detta utifrån att ungdomar blir straffmyndiga från det att de fyllt 15 år (BRÅ 2020). En geografisk avgränsning har tillfogats studien på det sätt att enbart ungdomar i en svensk kontext ska

inkluderas. Ytterligare en geografisk avgränsning har tillfogats studien där de intervjuade aktörerna är verksamma i Skåne. Studien behandlar endast unga lagöverträdare och utesluter således kriminalitet i vuxen ålder. Således belyser studien svenska myndigheters arbete med unga lagöverträdare samt deras subjektiva syn. Detta innebär således att ungdomars rättsuppfattning inte ges utrymme i studien. Enligt BRÅ (2020) är de tre brottskategorier med hög andel unga nämligen narkotikabrott motsvarande 40 procent, brott mot person motsvarande 33 procent samt stöldbrott motsvarande 22 procent. Med hänsyn till att narkotikabrott, brott mot person och stöldbrott är vanligast förekommande bland unga lagöverträdare utgör detta ytterligare en avgränsning i studien.

1.4 Disposition

Inledningsvis tar studien avstamp i en beskrivande bakgrund och likaså gäller syfte, problemformulering och avgränsningar. Vidare redogörs det för tidigare relevant forskning och teoretiska utgångspunkter som behandlar studieområdet med litteratur som underlag. Ytterligare följs en beskrivande metod där empiriinsamlingen, analysmetoden, metodologiska- samt etiska överväganden behandlas. Metoden kommer även att inkludera en tydlig motivering av hur intervjuerna har genomförts och urvalet av intervjupersoner. Framåt presenteras resultatet vilken behandlar empirin som är insamlad av intervjuerna. Slutligen redovisas analysen där teoretiska utgångspunkter, tidigare forskning samt empiri av intervjuer granskas. Därefter följer diskussionen och slutsatserna av studien samt förslag på vidare forskning.

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som tidigare utförts i anknytning till studiens ämne. Denna redogörelse behandlar vetenskapliga artiklar där endast delarna som berör studiens ämne presenteras. Den forskning som finns att tillgå är studier som behandlar ungdomsbrottslighet, riskfaktorer och motiv, laglydighet och kriminalitet. På så sätt utesluts irrelevanta avsnitt som artiklarna eventuellt behandlar.

2.1 Tidigare forskning om underliggande orsaker till lagöverträdelser bland unga

Faktorer och motiv som påverkar att ungdomar begår brott berör olika segment och faser från en individs liv. I deras studie redogör Bobbio, Arbach och Redondo för hur riskfaktorer är personliga, sociala och miljöbaserade komponenter vars förekomst ökar risken för brottsligt beteende (Bobbio m.fl. 2020, s. 2). Med riskfaktorer som är personliga avses bland annat benägenheter, tankemönster och attityder men främst hög impulsivitet och avsaknaden av självkontroll är vanligast förekommande (ibid). Vad författarna även lyfter fram som skiljer sig från de personliga riskfaktorerna är sociala riskfaktorer som avser brottslig påverkan som härstammar från såväl hemmet och familjen som skolan och klasskamrater, den sociala omgivningen i stort (ibid). Det som sociala riskfaktorer vidare inkluderar är avsaknaden av pedagogik bland familjemedlemmarna och skolan men även ungdomars potentiella band till brottsliga vänner. Författarna betonar även riskfaktorer som behandlar omgivningen och menar på att miljöer även kan aktivera brottsligheten, såsom oskyddade hem, utsatta offer men även kriminogena bostadsområden (ibid).

Författarna beskriver syftet med studien och menade att huvudsakliga målet riktade sig på att utreda huruvida risknivån fastställs genom samverkan mellan motivation till brottslighet och möjligheter till brottslighet. Vidare behandlade studien en grundlig analys av relationen mellan olika riskfaktorer för brottslighet, av personlig, social eller miljöbaserad karaktär, men även en värdering av ungas risknivå utgående ifrån relationen mellan deras intresse för brottslighet och deras utsättande för brottsliga utvägar (Bobbio m.fl. 2020, s. 3). Undersökningen och utvärderingen baserades på ett slumpmässigt urval

och efter en utförd granskning av värdena fastställdes 211 medverkande. Till studien definierades tre huvudkategorier av riskfaktorer som används vid utvärderingen, individuella, sociala och miljöbaserade (Bobbio m.fl. 2020, s. 4).

Genom att fastställa vilka riskfaktorer som ingår i huvudkategorierna och genom att ange indikatorer på brottsligt beteende kunde författarna tilldelas sina eftersträvade resultat och slutsatser. Med individuella riskfaktorer avses låg självkontroll, missbruk av alkohol och narkotika, med sociala riskfaktorer avses svag och olämplig föräldraskap samt prokriminellt umgänge och med miljöbaserade riskfaktorer avses etableringen på kriminogena bostadsområden men även brottsliga utvägar (ibid).

Vad som framgick i resultatet av studien var att det råder ett samband mellan ungdomars antisociala beteende, såväl det officiella som det självrapporterade, och faktorer som föräldrar med begränsad inkomst, lägre självkontroll, ofta förekommande alkohol- och drogmissbruk, ett prokriminellt umgänge, ett umgänge som är bosatt i ett kriminogent bostadsområde (Bobbio m.fl. 2020, s. 7-8). Vad gäller de individuella riskfaktorerna var främst lägre självkontroll starkt kopplat till brottsligt beteende. Likaså gäller de sociala riskfaktorerna där främst olämpligt föräldraskap förknippades med brottsligt handlande. Resultatet visade även på att prokriminellt umgänge har ett stort inflytande på brottslighet. Slutligen presenterades i resultatet att boende i bostadsområden med hög brottslighet hade en stark anknytning till kriminalitet (Bobbio m.fl. 2020, s. 8).

I en undersökning med ett liknande resultat som föregående studie av Bobbio med flera, som är genomförd i Sverige år 2020 av Birgitta Ander m.fl. studerades ungas debut i bruk av tobak, alkohol och narkotika, där såväl pojkarna som flickorna var i 13 till 14 årsåldern. Studien behandlade även granskningen av vilka riskfaktorer och motiv som ligger till grund för tidig debut i bruk av tobak, alkohol och narkotika (Ander m.fl. 2020, s. 105). Vad som framgår i studien är att en stor samling av psykologiska och sociala faktorer användes som underlag för beräkningen av tidig bruk av de olika substanserna (Ander m.fl. 2020, s. 114). För att studera det tidiga bruket hos unga pojkar och flickor fastställdes en sammansättning av frågor i en större självrapport som skickades ut till forskargruppen (Ander m.fl. 2020, s. 107).

Författarna presenterar resultatet och det framgår att tillgängligheten av de olika substanserna fungerar som en samling av faktorer för tidig substansanvändning bland unga

(Ander m.fl. 2020, s. 114). Vidare redogör författarna för faktorer kring beteendet hos de unga, innefattande brottsligt beteende. Vad som även redovisas i resultatet som var förenligt med tidigare presenterad studie var riskfaktorer beträffande familjeförhållanden. Författarna menar på att ungdomar vars föräldrar har ett accepterande synsätt på missbruk ökar risken och motiven för brottslighet bland unga (ibid). Fortsättningsvis poängteras att vänskapsrelationer även utgör en riskfaktor, exempelvis att vara ute sent på kvällarna och bruka olika narkotiska preparat i enlighet med umgänget (ibid).

Sammantaget av denna studie initieras den tidiga debuten i bruket av olika substanser bland unga som en följd av tillgängligheten av bruket men även föräldrars accepterande synsätt på såväl missbruk som brottsligt handlande. På så sätt kommer författarna fram till slutsatsen att individuella riskfaktorer som avser beteende men även rådande normer inom familj och hem har en väsentlig inverkan på tidigt missbruk (Ander m.fl. 2020, s. 118).

I en annan studie skriver Van der Laan m.fl. om just riskfaktorer och gör även en distinktion mellan vad som definieras som riskfaktor respektive skyddsfaktor. Studien gick ut på att genomföra en ungdomsbrottsundersökning i syfte att belysa huruvida utsatthet för risk- och skyddsfaktorer kan komma att påverka ungdomsbrottsligheten. Studien genomfördes med stöd av Bronfenbrenners riskmodell med målet att beskriva förändringar av rapporterad brottslighet (Van der Laan m.fl. 2019, s. 445).

Med hjälp av ungdomsbrottsundersökningen uppnådde studien ett resultat genererat från tre orter. På så sätt kunde skillnaderna mellan de tre gruppernas utsatthet jämföras i frågan om risk- och skyddsfaktorer. Vad författarna kommer fram till är att rapporterad ungdomsbrottslighet minskade markant från 41,2 till 34,7 procent i takt med minskad utsatthet för riskfaktorer och ökad exponering för skyddsfaktorer (ibid). Vad som definieras som riskfaktorer i studien är konsumtion av alkohol, narkotikamissbruk, impulsivitet och ett prokriminellt umgänge medan skyddsfaktorer avser social kompetens men även föräldrar med tillsyn och emotionellt stöd för sina barn (Van der Laan m.fl. 2019, s. 435). I likhet med studien av Bobbio m.fl. lyfts prestationen i skolan som en stark riskfaktor i denna studie. Författarna menar på att försämrade prestationer i skolan, svag anknytning till lärare och skola utgör en riskfaktor, medan en stark relation till lärare minimerar ungas motiv till brottslighet (ibid).

Likt tidigare presenterad studie av Van der Laan bland flera redovisar Batista-Foguet m.fl. innebörden av risk- och skyddsfaktorer i deras studie om unga lagöverträdare. Författarna beskriver att en kvantitativ undersökning utfördes med hjälp av 300 ungdomsbrottslingar med målet att framställa en deskriptiv modell för ungdomsbrottslighet (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 389). Vidare genomfördes även en kvalitativ undersökning med en fokusgrupp bestående av 24 deltagande ungdomsbrottslingar som angav sig vara bekanta med risk- och skyddsfaktorer för brottslighet (ibid).

Vad gäller den kvantitativa delen av undersökningen utfördes denna med stöd av 275 deltagare mellan 11 till 18 år gamla (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 393). Den kvalitativa undersökningen gick ut på fyra gruppintervjuer där deltagarna var mellan 11 till 18 år gamla (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 399).

Det som framgår i resultatet av studien är att ett flertal risk- och skyddsfaktorer kunde identifieras. Först och främst gällande riskfaktorer lyftes brottsliga vänner, dåliga relationer mellan föräldrar och barn, brottsliga möjligheter, positiva förväntningar, avsaknad förmåga att fatta beslut, positiv inställning till brottslighet samt låg risk- och konsekvenstänk som vanligt förekommande bland ungdomsbrottslingar (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 399-401). Likt tidigare redovisade studier uppmärksammades även riskfaktorer som missbruk, brist på tillsyn av föräldrar, brist på regler och normer i hemmet, avsaknaden av engagemang och intresse i att prestera i skolan samt bosättningen i ett bostadsområde präglad av fattigdom och osäkerhet (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 401).

Vad gäller skyddsfaktorer identifierades ett flertal av dessa i studien. Icke-brottsligt umgänge, hög och stark riskuppfattning, sociala- och kognitiva kompetenser, god kommunikation i familjen och diverse möjligheter för bostadsplacering för ungdomsbrottslingar var alla definierade som skyddsfaktorer (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 402-403). Vidare framgår att andra faktorer som att ha en anställning och begränsande regler hemma betraktades som skyddande för ungdomsbrottslingarna (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 403). Sammanfattningsvis föreligger ett mångtal riskfaktorer kopplade till ungdomsbrottslighet. Vad författarna betonar som slusats är att fokuset bör riktas till gynnandet och ökandet av skyddsfaktorer i brottsförebyggande syfte (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 404-405).

I likhet med tidigare redovisade studier lyfter skribenterna Nursalam m.fl. fram i deras analytiska undersökning riskfaktorer som har en inverkan på ungdomsbrottslighet. Såsom författarna förklarar utgör ungdomsbrottsligheten en form av avvikande beteende vilket kan betraktas som motstånd till de rådande regler och normer som förekommer i samhället (Nursalam m.fl. 2019, s. 129).

Urvalet till undersökningen bestod av 235 ungdomselever och 60 ungdomar från barnfängelse. Insamling av data utfördes från november 2018 till januari 2019 där deltagarna valdes slumpmässigt ut och var mellan 12 till 19 år (Nursalam m.fl. 2019, s. 130). Datainsamlingen gjordes med stöd av en frågeblankett där riskfaktorerna som var i fråga berörde individuella faktorer såsom livsstil, akademiska kompetenser och effektivitet men även sociala faktorer såsom familjerelationer, skolprestation och kollegor (Nursalam m.fl. 2019, s. 131). För att utföra analysen av riskfaktorer som påverkar ungdomsbrottslighet lyftes individen själv, hanteringsmekanism, familjerelationer, skolmiljö, umgänge och livsstilsfaktorer som skulle ligga till grund för studien (Nursalam m.fl. 2019, s. 130).

Riskfaktorer som har en markant inverkan på ungdomsbrottslighet är nämligen faktorer som avser individen själv, familjen, skolmiljön, umgänget och livsstilen men där hanteringsmekanismen inte har en betydelsefull roll (Nursalam m.fl. 2019, s. 134). Det som framgår i resultatet är att för personer som saknar vissa förmågor eller kompetenser och som inte har något förtroende för sin egen framtid löper större motiv till delaktighet i brottslighet (ibid).

2.2 Tidigare forskning kring ungdomsbrottslighet

Jeffrey Lobos skriver i sin studie (2020) om ungdomsbrottslighet och om vilka faktorer som kan influera en ungdom till att begå brott. Målet med studien är att granska och bedöma hur socioekonomiska omständigheter kan komma att påverka förekomsten av brottslighet bland unga (Lobos 2020, s. 1). Författaren utgick ifrån Mertons strainteorin i syfte att identifiera vilka socioekonomiska faktorer har en effekt på brottslighet bland unga men även för att definiera hur ungdomar bedömer dessa faktorer påverkar deras brottslighet (Lobos 2020, s. 2).

Studien behandlade en undersökning i form av ett frågeformulär som skickades ut till 105 respondenter vars ålder skiftade mellan 12 till 31 år. Respondenterna befann sig i ett rehabiliteringscenter i Malolos. Frågeformuläret utgjorde den primära källan för insamling av data.

Vad som bland annat framgår i resultatet är att majoriteten av respondenterna är ungdomar från 17 till 21 årsåldern (Lobos 2020, s. 3). Vidare visar det sig att 74 respondenter upplevde ett stort inflytande av gruppsyck, medan enbart 8 respondenter upplevde ingen påverkan alls av gruppsyck (Lobos 2020, s. 4). Vad som ytterligare avläses i resultatet är att 12 respondenter upplever inget inflytande alls av socioekonomisk status medan 35 respondenter upplever en moderat påverkan av socioekonomisk status (Lobos 2020, s. 5). I sin slutsats menar författaren på att faktorer såsom tillstånd hemma, gruppsyck, förhållanden i skolan samt socioekonomisk status uppfattas som inflytelserika i relation till lagöverträdelser bland unga (Lobos 2020, s. 5). Brister i föräldraskapet och obalanserade relationer mellan barn och föräldrar uppfattas som ett växande motiv till brottslighet.

I en annan studie med ett liknande resultat redogör Mittal m.fl (2021) för hur brottsligt beteende är anknutet till olika karaktärsdrag bland unga. Syftet med deras studie var att identifiera en psykosocial profil för ungdomsbrottslingar genom att undersöka hur personlighet och sociala omständigheter kan ha en inverkan på förekomsten av brottslighet bland unga (Mittal m.fl. 2021, s. 518).

Urvalet i studien utgjordes av 35 ungdomsbrottslingar som befann sig i ett fängelse så kallad Observation Home beläget i Hisar. Respondenternas ålder varierade mellan 14 till 17 år (Mittal m.fl. 2021, s. 520). Datainsamlingen utfördes genom kvalitativa intervjuer med de rekryterade deltagarna i studien (Mittal m.fl. 2021, s. 521).

I resultatet framgår att 17,1 procent av respondenterna hade en låg socioekonomisk status, 77,1 procent hade en medel socioekonomisk status och 5,7 procent hade en hög socioekonomisk status (ibid). Med hjälp av resultatet kunde Mittal m.fl fastställa en korrelation mellan ungdomars spänningssökande och temperament, som enligt författarna ökar de brottsliga motiven (Mittal m.fl. 2021, s. 524). Med denna korrelation menar författarna på att ungdomsbrottslingar är spänningssökande samtidigt som de inte är hörsamma mot andras ord eller råd och följer istället sina egna förbindelser mot sig själva

(ibid). Vad Mittal m.fl. även uppmärksammar är att ungdomar har brister i sitt moraliska tänk. Författarna kommer fram till att ungdomar är självstyrda samt belöningsberoende, och sociala och miljöbaserade faktorer kan driva motiven till brottslighet bland unga (Mittal m.fl. 2021, s. 525).

Jessica L. Hart bland andra har genomfört en studie om risk- och skyddsfaktorer bland våldsamma ungdomsbrottslingar och som har en relaterande slutsats till tidigare presenterade studier. Författarna nämner etiologin i relation till våldsamma ungdomsbrottslingar och menar på att just identifieringen av bakomliggande orsaker till brottslighet bland unga är väsentlig för framställningen av brottspreventiva insatser (Hart m.fl. 2007, s. 367).

Hart m.fl. genomförde studien med hjälp av sju undersökningar i form av självrapporteringar där de 124 av respondenter var mellan 14 och 18 år gamla. Deltagarna i studien befann sig i fyra olika platser, tre skolor och ett ungdomsfängelseläger (Hart m.fl. 2007, s. 370). I självrapporteringarna låg fokuset på faktorer såsom föräldraskapet, bruk av olika substanser, konflikter, inlärningssvårigheter samt misslyckande i skolan men även skyddsfaktorer som avser föräldrastilar, akademiska insatser, attityder och inställningar gentemot våld, gynnsamma förhållanden till vänner i omgivningen samt aktiviteter att engagera sig i efter skoltid (Hart m.fl. 2007, s. 368-370).

För att undersöka etiologin för ungdomsbrottslighet studerades risk- och skyddsfaktorer som påverkar ungdomens kriminella utveckling. Resultatet av studien visade identifiering av tre vanligt förekommande faktorer som har en effekt på ungdomens brottsliga motiv, bruk av olika substanser, ålder vid första bruket av substanser samt inlärningssvårigheter (Hart m.fl. 2007, s. 377). De skyddsfaktorer som identifierades var attityder och inställningar mot våld, att ha en beskyddande vuxen i sin närhet, föräldrars kravsättning i hemmet samt att man skiljer sig markant från andra grupper (ibid).

Författarna kom fram till slutsatsen att det är av vikt att ta hänsyn till såväl riskfaktorer som skyddsfaktorer och inte fokusera enbart på det ena. I syfte att förutsäga vilka ungdomar som troligen kommer att involvera sig i brottslighet bör uppmärksamheten vara på de unga som är tidigt delaktiga i bruk av olika substanser, de med inlärningssvårigheter och försämrade prestation i skolan men även de som upplever känslor av makt i kombination med aggression och våld (Hart m.fl. 2007, s. 381).

I en mer rättslig inriktad studie presenterar Annino (2001) hur Florida i USA fängslar barn mellan 13 till 17 år. Den 1 oktober år 1999 satt 465 barn i fängelser i Florida som är den delstat vilken barn döms som vuxna i rätten (Annino 2001, s. 472). Detta beror på att det rättsliga systemet inte tillämpas av barn och unga lagöverträdare och av den anledningen förklarar Annino att lösningen på problemet är att fängsla barnen tillsammans med vuxna (Annino 2001, s. 473). Studiens fokus riktar sig på att unga lagöverträdare är ett resultat av ett misslyckad rättssystem, att allmänheten skyddas om barn och ungdomar döms som vuxna i rätten och att fängelser är en fördel för barn och unga där de kan lära sig och ta till sig moraliska och juridiska kompetenser (ibid).

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkter vilka innefattar teorin om manifesta och latent funktioner av Robert K. Merton, även Thomas Mathiesens teoretiska ram presenteras i syfte att analysera rättens både åsyftade och icke åsyftade verkningar. De lagar som kommer att vara aktuella berör de tre mest överrepresenterade brotten bland unga, nämligen narkotikabrott, brott mot person samt stöldbrott. Vidare presenteras även en andra teori, framtagen av James Bonta och Donald A. Andrews, som förklarar "the big four and the moderate four" som syftar till riskfaktorer som kan prägla en individs kriminella utveckling. Dessa teorier anses vara adekvata för studien då de belyser både individen som aktör och vad som teoretiskt anses vara en riskfaktor för denna samtidigt som de kastar ljus över lagens åsyftade och icke åsyftade verkningar.

3.1 Manifesta och latent funktioner

Teorin om latent och manifesta funktioner bygger på Robert K. Mertons tankar om att formulera teorier på "middle range" eller "mellannivå" istället för på "grand range" som den amerikanska sociologen Talcott Parsons förespråkade. Teorier av "middle range" skulle istället täcka det sociala livets begränsade område i form av grupper, social mobilitet eller rollkonflikter (Andersen & Kaspersen 2005, s. 195). Merton avvisade även grundantagande i den tidiga funktionalismen och menade att sociala fenomen inte behöver förklaras utifrån dess funktioner (ibid). Dessa antagande hävdade Merton inte kunde understödjas empiriskt, istället utformade han andra typologier som byggde på olika former av funktioner, dessa typologier utgjordes av två dikotomier, *manifesta och latent funktioner* samt *funktioner och dysfunktioner* (Andersen & Kaspersen 2005, s. 196). Manifesta funktioner syftar till avsiktliga och förutsedda konsekvenser av ett socialt fenomen medan latent funktioner syftar till de oavsiktliga och oförutsedda konsekvenserna (ibid). Mertons teori utgörs av två kriterier där frågan behandlar om konsekvenserna av den sociala handlingen är avsiktliga eller oavsiktliga samt om de är förutsedda eller oförutsedda. Han diskuterar vidare distinktionen mellan funktioner som avser fruktbara konsekvenser samt dysfunktioner som avser de skadliga konsekvenserna. Merton menar att de sociala

fenomenen är en sammansättning av både funktioner och dysfunktioner och att de inte följer någon universell funktionalitet (Andersen & Kaspersen 2005, s. 196).

Den norske rättsociologen Thomas Mathiesen skriver i sin bok *Rätten i samhället* att det är viktigt att undersöka den sociala verkligheten och rättens verkningar på samhället (Mathiesen 2005, s. 15). Han anammade Mertons begreppsram och tillämpade denna på rättens inverkan på andra samhällsförhållande och utgick från två distinktioner, rättens åsyftade verkningar (manifesta funktioner) samt rättens icke åsyftade verkningar (latenta funktioner) och kan förklaras som förhållandet mellan idealitet och realitet (Mathiesen 2005, s. 29). Lagstiftarens intentioner och mål vid utarbetandet av en lag är det som benämns som manifesta funktioner, dvs rättens åsyftade verkningar enligt Mathiesen. Han konstaterar vidare att lagens uttalade manifesta funktion inte sällan är snarare ett idealt mål än reallt mål, han menar att det ofta är problematiskt att fastslå vad lagstiftningens målsättning exakt är (ibid). Rätten fungerar som en del av en större sammansatt social helhet och verkar därför i en kontext eller sammanhang och förutsätter bland annat att det finns mycket motivation hos de individer som rätten antas verka på (Mathiesen 2005, s. 29-30). Rättens icke åsyftade verkningar, även kallat för latenta funktioner, syftar till de verkningar som inte varit åsyftade i samhället.

Ett tydligt exempel på en distinktion mellan manifesta och latenta verkningar av rätten kan beskrivas med fängelsestraff. De manifesta funktioner som baseras på idealet menar att ett fängelsestraff ska ses som ett rehabiliterings tillfälle för den dömda för att kunna anpassa sig till samhället (Mathiesen 2005, s. 35). Mathiesen konstaterar att forskning visar att denna återanpassning i många fall inte främjas av en fängelsevistelse. I en undersökning, utförd av sociologen Donald Clemmer, kunde det konstateras att attityden för ett laglydigt samhälle hos fångar påverkades av vistelsen. De kunde med tiden anamma egna informella och avvikande "traditioner, vanor, normer och värden" (Mathiesen 2005, s. 35). Flera undersökningar arbetade utifrån samma hypoteser utöver Clemmer, de kunde konstatera att när en person fråntas sin integritet och möjligheten till en "frontstage" och "backstage", som det sker vid intagningen av en fånge, bidrar detta till att denna anammar fängelsets kultur i form av normer och värderingar (Mathiesen 2005, s. 37).

3.2 The big four and the moderate four

I *The Psychology of criminal conduct* (2015) presenterar författarna James Bonta och Donald A. Andrews en teoretisk ram som beskriver olika riskfaktorer som kan ligga till grund och prägla en individs anammande av en kriminell livsstil. Andrews & Bonta förklarar att det finns åtta riskfaktorer, varav de första fyra betecknas som The Big Four medan de fyra andra betecknas som The Moderate Four.

The Big four bygger på fyra riskfaktorer. Den första syftar till den tidiga delaktigheten i antisociala aktiviteter och som ofta kan ha sin grund i en historia av antisocialt beteende. När en individ präglas av antisociala personlighetsmönster kan även detta bidra till att dennes handlingar präglas av låg självkontroll, en sämre förmåga att planera och reflektera samtidigt som individen kan vara otålig, impulsiv, aggressiv och nervös (Andrews & Bonta 2015, s. 58). Individens antisociala tankemönster och prokriminella attityd syftar till dennes karaktär, attityd och värderingar. Vidare skriver författarna att personer som begår brott ofta präglas av irritation känslor och ilska gentemot rättsväsendet samtidigt som de ingår i en social support för kriminalitet, det vill säga, ett prokriminellt umgänge som uppmanar till brott och motverkar en prosocial omgivning (Andrews & Bonta 2015, s. 59).

The moderate four syftar till individens anknytning till samhället, där den första grenen utgörs av familj och relationer till vänner och familj. Familjerelationer och interpersonella relationer syftar också till familjens syn på prokriminellt handlande, och om individen har olika former av tillsyn, övervakning eller omsorg inom familjen (ibid). Vidare anses fritid också vara en riskfaktor eftersom bristen på delaktighet i prosociala aktiviteter kan bidra till att individen har mer tid att ingå i en kriminell livsstil. Den tredje riskfaktorn avser individens studier och yrke där Andrews & Bonta menar att om en individ har ett förhållande till sitt yrke eller studier så har den ett hinder att prestera prokriminellt (ibid). Den fjärde och sista komponenten eller riskfaktorn anses vara missbruk eller ett beroende av både alkohol och narkotika men även andra substanser.

4. Metod

Denna studie har utgått ifrån en kvalitativ och rättssociologisk ansats. I detta avsnitt redogörs det för den valda metoden för att besvara studiens frågeställningar men även validitet och reliabilitet, urval av intervjupersoner samt valet av metod för kommande analys.

4.1 Kvalitativ metod

Det finns en rad olikheter mellan kvalitativa forskningsmetoder och kvantitativa forskningsmetoder. Medan kvalitativa studier fokuserar på människors resonemang och olika beteendemönster, fokuserar kvantitativa studier på frekvenser, antal och procent (Denscombe 2018, s. 31-32). Till föreliggande studie har just kvalitativa intervjuer tillfogats där intervjuutskriften utgör datakällan (Denscombe 2018, s. 394). Kvalitativa studier, i detta fall intervjuer, kännetecknas av att forma klara och direkta frågor där resultatet blir mångfacetterat och omfattande (Trost 2014, s. 25). Genom att genomföra intervjuer erhåller forskaren mycket material som underlättar upptäckten av olika aspekter och mönster (ibid). Föreliggande studie syftar till att undersöka riskfaktorer för ungdomsbrottslighet. Av den anledningen tar studien en kvalitativ inriktning med hjälp av intervjuer utförda tillsammans med relevanta aktörer från olika myndigheter.

4.2 Semistrukturerade intervjuer

Studiens intervjuer är semistrukturerade. Vid denna typ av intervjuer har intervjuaren en struktur och sammansättning av frågor som ska bearbetas under intervjuens gång. Till skillnad från strukturerade intervjuer syftar semistrukturerade intervjuer till att intervjuaren är flexibel och ger intervjupersonen möjlighet att nyansera sina svar (Denscombe 2018, s. 269). Det råder en viss öppenhet under semistrukturerade intervjuer och på så sätt har intervjuaren möjligheten att ställa nyuppkomna frågor beroende på vad intervjupersonen har delat med sig (Bryman 2011, s. 415). Därmed ligger tonvikten hos den som blir intervjuad som utvecklar sina åsikter och perspektiv (Denscombe 2018, s. 269). Vidare är ungdomsbrottslighet intervjuernas fokus och tema vilket gör intervjuerna

till fokusintervjuer (Trost 2014, s. 43). Med stöd av intervjuer som forskningsmetod studeras studiens frågeställningar genom det individer uttrycker, det individer påstår att de tror samt de åsikter som delas av individerna, vilket även kallas för självrapportering (Denscombe 2018, s. 267).

Fördelarna med att utgå ifrån en kvalitativ inriktning är många och just med intervjuer studeras såväl ståndpunkter och aspekter som upplevelser och erfarenheter. Genom att ta hjälp av nyckelpersoner erhålls relevanta och betydande insikter och lärdomar till studien där komplexa frågor behandlas (Denscombe 2018, s. 268). Med just semistrukturerade intervjuer blir tillvägagångssättet allt mer flexibelt och det möjliggör för den intervjuade att utveckla sina synpunkter och aspekter (Denscombe 2018, s. 269). Ytterligare en fördel är att intervjuer är framför allt avsedda för att producera genomgripande och detaljrik information (Denscombe 2018, s. 292).

Nackdelen med intervjuer behandlar främst validiteten av den producerade datan. Av den orsak att intervjuer grundar sig i det individer uttrycker blir det en fråga om vad som är sanning och vad som är osanning (Denscombe 2018, s. 293). Utifrån att intervjuerna genomförs med nyckelpersoner vilka är relevanta aktörer som har kännedom och erfarenhet inom det studerade fältet bedöms denna nackdel inte vara aktuell i föreliggande studie.

4.3 Urval av intervjupersoner

Vid utförandet av kvalitativa studier som inkluderar intervjuer är det av intresse att skapa en varierad och sammansatt urvalsgrupp inom en bestämd urvalsram (Trost 2014, s. 137). Till studien gjordes ett explorativt urval i syfte att utveckla och producera nya insikter och data inom det studerade området (Denscombe 2018, s. 58). Genom det explorativa urvalet inkluderar studien informativa exempel som lyfter fram och klargör det studerade fältet (ibid). Genom att bedöma vilka intervjupersoner som är av relevans och vikt till studien har urvalet fastställts målmedvetet, vilket innebär att urvalet avgörs med hänsyn till målet av studien (Bryman 2011, s. 434).

Urvalet av intervjupersoner till föreliggande studie behandlar fyra olika aktörer som arbetar med ungdomar inom var sitt verksamhetsområde. De nyckelpersoner som har valts

för intervjuer är en familjehemssekreterare från Socialtjänsten, en frivårdsinspektör från Kriminalvården, en polisinspektör från Polismyndigheten samt en anställd från KRAMI. För att göra urvalet av intervjupersoner fastställdes två olika kriterier, dels att deltagaren ska vara anställd inom en myndighet eller verksamhet vars arbete är relaterat till såväl ungdomar som brottslighet, och dels att deltagaren själv har erfarenhet av att jobba med ungdomar.

Socialtjänsten valdes av orsaken att verksamheten arbetar för att barn och unga ska växa upp i en trygg omgivning. Genom att utgå ifrån ungas behov av stöd motarbetar verksamheten att unga utvecklar en brottslig livsstil eller andra allvarliga problematiker (Socialstyrelsen 2021). Kriminalvården valdes utifrån att verksamheten är en statlig myndighet som har ansvaret för häkten, anstalt samt frivård och som arbetar preventivt genom motiverande samtal och behandlingsprogram för att minska brottsåterfall. Polismyndigheten valdes med anledningen att polisen arbetar på många olika vis för att motverka brottslighet bland unga (Polisen 2021). Slutligen valdes även KRAMI där Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och kommuner samarbetar i syfte att stötta bland annat ungdomar för att vägleda de till arbetslivet.

Kontakten med de olika respondenterna kan beskrivas ha skett genom ett snöbollsurval (Bryman 2018), urvalet har alltså varit icke-slumpmässigt då vi via för utvalda personer, letat oss fram till andra personer som sedan tagits med i urvalet. Kontakt med respondenten från Polismyndigheten initierades genom en första kontakt med Polismyndigheten från region syd som sedan sammankopplade oss med respondenten. Samma metod tillämpades för att initiera kontakt med Kriminalvården där enhetschefen från Frivården i Malmö kontaktades som sedan hänvisade till respondenten. Gällande kontakten med respondenterna från Socialtjänsten och KRAMI har denna initierats av bekanta till forskarna.

4.4 Tematisk innehållsanalys

Samtliga utförda intervjuer har genomförts per videosamtal med hänsyn till rådande pandemi. Intervjuerna var ljudinspelade och av den anledningen färdigställdes transkriberingar av samtliga intervjuer. Genom transkriberingar av intervjuer förenklas

genomförandet av ingående sökningar och sammankopplingar mellan den inhämtade datan (Denscombe 2018, s. 395). Två fördelar med att transkribera sina intervjuer är dels att forskaren får en tätare bekantskap med sin inhämtade data men även att analyserna underlättas (ibid).

Till studiens förfogande valdes tematisk innehållsanalys vilken syftar till att systematisera kvalitativa texter för att identifiera mönster och kopplingar mellan olika teman (Given 2008, s. 121). Med hjälp av innehållsanalys underlättas sökningen efter bakomliggande teman i det inhämtade materialet som analyseras (Bryman 2012, s. 557). Innehållsanalysen möjliggör även upptäckandet av underliggande aspekter av datan (Denscombe 2018, s. 403). Med stöd av intervjuutskriften uppnås en bredare uppfattning som i sin tur härleder betydelser och meningar av textdatan (Given 2008, s. 121).

Analysen av den kvalitativa datan som utgörs av intervjuutskriften sker genom uppdelningen av datan i form av kategorier som avkodas till olika teman (ibid). I syfte att identifiera relevanta och adekvata teman till analysen initieras en iterativ process där forskaren undersöker vilka kategorier som identifierats under tidigare skeden. Vad som ska ha i åtanke är att vara ordagrann och följsam mot datans källa och på så sätt tillämpa de ord som använts under intervjuerna snarare än att söka efter synonymer, menar Given (ibid). Baserat på den insamlade datan kunde två teman påträffas vilka presenteras under analysavsnittet.

4.5 Validitet och reliabilitet

I kvalitativa termer är trovärdigheten i studien inte lika enkel att bedöma utifrån de bedömningsgrunder som gäller inom kvantitativ forskning (Denscombe 2018, s. 419). Validitet avser trovärdighet och inom kvalitativ forskning beaktas tre faktorer i fråga om exakthet och träffsäkerhet i data, nämligen respondentvalidering som innebär att forskaren återkommer till medverkande personer för att granska validiteten i datan, grundade data som avser att den insamlade datan baseras på empiri och deltagarnas fältarbete och triangulering vilket åsyftar användningen av jämförande datakällor (Denscombe 2018, s. 420). Sammantaget definieras validitet som studiens förmåga att mäta det den är ämnad att mäta (Trost 2014, s. 133).

För att nå upp till denna komponent i föreliggande studie ska det finnas liknelser mellan författarnas anmärkningar och teoretiska teser. För att analysera data ska den insamlade datan från intervjuerna och datan från tidigare litteratur och artiklar appliceras. Då validitet förknippas med giltigheten i mätningar och med orsaken att föreliggande studie inte riktar sin fokus på mätningar blir frågan om validitet liten.

Vad gäller reliabilitet, även kallad för tillförlitlighet kategoriseras denna i extern tillförlitlighet och intern tillförlitlighet. Den förstnämnda syftar till vilken grad studien kan replikeras i medan den sistnämnda innebär att samtliga forskargrupper som utför undersökningen är överens om samma tolkning av datan (Bryman 2011, s. 390). Den externa tillförlitligheten avser i vilken grad resultatet av studien kan appliceras i andra sociala förhållanden och tillstånd, vilket bedöms vara problematiskt i förhållande till föreliggande studie vars urval av intervjupersoner är begränsat inom Malmö/Lund-området. Genom att identifiera tematiska kategorier på ett heltäckande vis ökas tillförlitligheten i analyserna och slutsatserna (Given 2008, s. 122).

4.6 Forskningsetiska ställningstaganden

Med avsikten att genomföra en god forskningsetisk studie beaktas de fyra grundläggande principerna inom forskningsetik (Vetenskapsrådet 2017, s. 16). Individskyddskravet konkretiseras i informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet vilka intar en normativ roll i relation mellan forskare och deltagare i studien (Vetenskapsrådet 2002, s. 6). Ställningstaganden har gjorts med hänsyn till intervjudeltagarna där inga namn, kön eller ålder publiceras då det bedöms vara av känslig karaktär, men fokuset riktas på uppgifter som är nödvändiga för att besvara frågeställningarna (Trost 2014, s. 127). Vidare sammanställdes ett missivbrev med övergripande information om studiens syfte, vilket skickades ut till samtliga medverkande innan påbörjad intervju (se bilaga 2). I missivbrevet framgår att studien genomförs med vetenskaplig integritet, att deltagarnas intressen och personuppgifter är skyddade samt att deltagarnas medverkan är helt frivilligt (Denscombe 2018, s 438).

5. Resultat

I följande avsnitt presenteras den empirisk data som insamlats under de fyra genomförda intervjuerna. Resultatet redovisas utgående från följande två teman: bakomliggande orsaker till lagöverträdelser bland ungdomar som avser riskfaktorer och åtgärder för att upprätthålla rättens manifesta funktioner som avser brottspreventivt arbete. Under de utvalda teman ska resultatet redogöras utifrån respondenternas svar i form av sammanfattningar och citat från intervjuutskriften. Som framgår i metodavsnittet har intervjupersonerna oidentifierats beträffande namn, kön samt ålder och ersätts med namnen på de inkluderade verksamheterna.

Transkriberingar av samtliga intervjuer finns tillgängliga vid förfrågan av examinator eller opponentergrupp.

5.1 Bakomliggande orsaker till lagöverträdelser bland ungdomar

5.1.1 Polismyndigheten

Respondenten från Polismyndigheten började jobba som områdespolis år 2013 och blev gruppchef år 2018, tillsammans ansvarar de för att arbeta brottsförebyggande med ungdomar. Polisen är verksam i Lund och beskriver hur ungdomsbrottsligheten ser ut där men även i kringliggande kommuner, såsom Malmö.

Vi har ju en trend i Lund där man kan säga att den... Jag tror inte att den skiljer sig så mycket från övriga landet heller, att ungdomskriminaliteten sjunker ju lägre ner i åldrarna.

Ja, som vi måste börja lägga fokus på väldigt, väldigt tidigt för att vi märker att det... Deras kriminella tankemönster och deras vardag, den är... Amen man märker tidigt att det banar väg liksom för att kunna bli värre i framtiden¹

Vidare förklarar respondenten från Polismyndigheten att frågan om faktorer som påverkar ungdomars motiv att begå brott är komplex och menar att faktorerna är många. Inledningsvis nämns tillfällena liksom när tillfället ges, men även gruppsytryck. Framåt skiljer respondenten mellan riskfaktorer och skyddsfaktorer i det polisiära arbetet. Som förklaras

¹ Respondent från Polismyndigheten

av respondenten ingår bland annat skötsamhet i skola, god kommunikation med föräldrar samt ett bra umgänge inom ramen av skyddsfaktorer. Detta i jämförelse med riskfaktorer som enligt respondenten avser exempelvis diagnoser som ADHD, svårigheter med att kontrollera sina impulser, drivkraften att vilja tjäna pengar snabbt men även föräldrar som inte kommer åt sina ungdomar hemma.

(...)amen en absolut riskfaktor det är att de inte sköter skolan så klart, att de inte ens går dit. De blir sysslösa så att säga på det sättet... En annan riskfaktor är ju så klart att föräldrarna har dålig koll på sina ungdomar. De sätter inte upp tydliga liksom regler och riktlinjer för vad som gäller för dem. Sen, absolut... Grupptricket. Alltså negativt grupptrick.²

Vad som även lyfts fram under intervjun är hur låg brottsstatistiken är i Lund. Enligt respondentens mening beror det på att det råder en ganska hög socioekonomisk status i Lund. Inom Lund-området finns relativt få segregerade och utsatta områden, enligt respondenten. Vidare presenteras även ungdomskriminaliteten inom Lund i en jämförelse med Malmö, Landskrona och Helsingborg. Respondenten uppger att Lund betraktas som en fristad för ungdomskriminella från kringliggande kommuner, oftast handlar det om grovt kriminella som tidigare blivit dömda för exempelvis mord.

(...)det jag också vill ändå lyfta är ju unga tjejer som begår brott i mycket större utsträckning än några år sedan. Vi pratar om våldsbrott i form av misshandel och såna här saker och även i narkotikasammanhang.³

De bråkar mycket med varandra, de slåss. Ganska så grova misshandlare i vissa fall. Det kan vara att fem, sex stycken ger sig på en annan tjej med sparkar och slag. Det är oftast så bagatellartade anledningar till varför. Det kan ha varit att någon har kollat snett på den andra i skolan, och sen så löser de det genom våld. Det är ju en utveckling av trend...För bara ett par år sedan så hade vi ju aldrig kunnat tänka oss liksom att tjejerna skulle ge sig in i slagsmål och såna här saker, det var ju jättefrämmande då...⁴

² Respondent från Polismyndigheten

³ Respondent från Polismyndigheten

⁴ Respondent från Polismyndigheten

Respondenten menar på att dagens brottslighet är minst lika utbredd bland unga killar som bland unga tjejer. Polisgruppen som respondenten är chef över arbetar i dagsläget mestadels med unga killar och betonar att det finns väsentliga svårigheter med att hålla koll på unga tjevers brottsliga aktiviteter. För några år sedan hade respondenten inte ägnat en tanke åt en tjej som befinner sig i en bil bland brottsliga killar. Däremot i dagsläget betraktas hon minst lika brottslig som killen bakom ratten, menar respondenten.

De har rätt mycket riskfaktorer runt omkring sig som inte har blivit åtgärdade tidigare så att säga.⁵

Den brottstyp som har ökat på senare tid bland unga i allmänhet är enligt respondenten personrån. Såsom respondenten förklarar under intervjun beror detta på ungas attityder gentemot vissa brottstyper, såsom personrån.

Det är inte lika moraliskt förkastligt som det var tidigare att råna en annan person. Idag är det någonting man gör oavsett.⁶

Respondenten från Polismyndigheten uttrycker att situationen bland ungdomsbrottslingar är oroväckande. I Lund utvecklas olika trender bland unga såsom misshandel, våld och bråk bland unga tjejer som funnits inom den lilla staden sedan två eller tre år tillbaka, enligt respondenten. En annan trend som lyftes fram under intervjun är att fler unga involveras i brottslighet. Respondenten menar på att barn och ungdomar i dagsläget börjar ännu tidigare än förr.

När jag började så kanske vi pratade... Då hade vi ju i princip de lägsta åldrarna som vi jobbade med då var ju kanske runt 14-15. Idag så har vi ju... Ja, barn får man ju kalla dem som är i 11-12 årsåldern.⁷

Fortsättningsvis berättar respondenten om begreppet riskzon som avser områden där unga riskerar att antingen bli kriminella eller där de redan har påbörjat en kriminell bana.

⁵ Respondenten från Polismyndigheten

⁶ Respondenten från Polismyndigheten

⁷ Respondenten från Polismyndigheten

Begreppet presenteras närmare i kommande avsnitt om åtgärder för att upprätthålla rättens manifesta funktioner.

5.1.2 KRAMI

Inom sitt arbete vid KRAMI har respondenten cirka elva års erfarenhet. Innan dess var respondenten verksam inom Kriminalvården i cirka tio år och har även fyra års erfarenhet från Socialtjänsten. I dagsläget arbetar respondenten vid KRAMI där arbetet går ut på att träffa människor med sociala svårigheter grundade i kriminalitet i syfte att hjälpa, stötta och vägleda dem till arbetsmarknaden. Respondenten från KRAMI delar med sig av sina upplevelser och erfarenheter i sitt arbete med ungdomar med tidigare kriminella vanor och menar att kriminaliteten har ökat under de tio senaste åren.

Respondenten från KRAMI berättar att verksamheten är ett samarbete mellan Kriminalvård, Arbetsförmedlingen och kommuner. Respondenten hjälper tidigare lagöverträdare med att kontakta arbetsgivare, hitta praktikplatser och anställningar men även stöd kring lönebidrag.

Det gäller unga från 18 år och uppåt. Vi träffar dem, hjälper dem med cv. Vad kan de? Vad vill de? Hur ska de nå målet?⁸

Såsom respondenten förklarar är verksamheten stöttande och inte dömande. Arbetet går ut på stöttande arbete såsom motiverande samtal och konsekvenspedagogik.

Vi tittar inte på bakgrunden. Vi är här och nu. Vad de har gjort tidigare är ointressant.⁹

Vad gäller frågan om lagöverträdelse lyfter respondenten fram faktorer såsom pengar och drogberoende. Enligt respondenten har de flesta av KRAMIs deltagare ett drogberoende och att just droger utgör en stor riskfaktor. Vidare berättar respondenten om att främst ungdomar från 18 till 20 årsåldern är svårare att handskas med då de inte riktigt förstått allvaret i deras situation. Detta till skillnad från andra unga från 20 till 25 årsåldern som har förstått allvaret i deras situation och vill ha en förändring men där missbruket är ett hinder.

⁸ Respondent från KRAMI

⁹ Respondent från KRAMI

Ytterligare nämns diagnoser såsom ADHD som en riskfaktor. KRAMIs klienter har ADHD eller ADD, enligt respondent.

5.1.3 Kriminalvården

Respondenten från kriminalvården har arbetat som frivårdsinspektör sedan år 2017 och har sedan dess arbetat med övervakning och utredning av ungdomar. Respondenten beskriver att arbetet främst består av övervakningsärenden men att det även förekommer personutredningar till domstol. Frivårdsinspektören är verksam i Malmö och beskriver hur ungdomsbrottsligheten ser ut där.

Dem flesta va de ungdoms klienterna som jag jobbar med, där rör det sig väldigt ofta om våldsbrott och narkotikabrott främst och både dem brotten är ganska kännetecknande för ungdomsbrottslighet enligt min erfarenhet.¹⁰

Respondenten enligt dennes erfarenhet förklarar att det beror på ett utmanande av normer under den åldern som man är aktiv i sitt identitetsskapande. En ung person kan ha svårt att förhålla sig till samhällets konventionella institutioner, normer och regler och ungdomen testat var gränserna går. Respondenten konstaterar vidare att den sociala kontrollen och rådande normer i många fall bidrar till att unga inte banar ner i en spiral av brottslighet, utan de flesta anpassar sig till samhället.

Det är ju väldigt många av våra klienter som inte kommer tillbaka sen kan de göra ett par återbesök när de är färdiga med kriminaliteten men narkotika- och våldsbrott är väldigt signifikativt och representativt för ungdomar.¹¹

På frågan om respondenten tror att denna typ av brottslighet har ökat eller minskat de senaste fem åren uppger hen att som en ren spekulering tror hen att denna typ av brottslighet alltid har funnits i ungefär samma utsträckning och alltid kommer finnas och därför hållit ganska konstant de senaste fem åren. Även om antalet ärende har ökat de

¹⁰ Respondent från Kriminalvården

¹¹ Respondent från Kriminalvården

senaste åren så menar respondenten att det inte primärt handlar om att ungdomar begår brott och blir lagförda.

Jag tror snarare att lagstiftningen har förändrats och vår organisation har förändrats där många fler ställs under övervakning än vad de gjorde för några år sen¹²

Respondenten förklarar att de inte har någon direkt övervakning av klienten utanför Frivården men att de kan få information från andra aktörer om klienten exempelvis umgås i grupp som är hotade eller hotar andra. En ungdom som bedöms ha en hög risk att återfall i brott ska ha kontakt med frivården en gång i veckan genom fysiska möten. Under dessa möten diskuteras vad ungdomen behöver göra för att få rätsida på sitt liv. Vid Frivården arbetas det mycket utifrån samtal baserade i KBT, detta i syfte att klienten ska kunna kännas igen strukturen oavsett vilket frivårdskontor i landet den kommer till. Utöver att ha kontakt med Frivården finns flera ackrediterade evidensbaserade program baserade i KBT som erbjuds klienten beroende på vilken problematik denna har. Frivården ett även starkt samarbete med andra myndigheter.

Vi jobbar med att identifiera prokriminella attityder och värderingar, vi tittar på det genom övningar baserade i KBT och vi försöker jobba med kognitiv omstrukturering. Det vill säga att vi utgår från att kriminalitet är ett inlärt beteende och då anser vi att man kan lära om där man tidigare har gjort kriminellt.¹³

Det kanske är en klient som behöver komma igång med ett program hos arbetsförmedlingen eller om det är en klient som behöver först ta itu med sina narkotikaproblem innan den kan komma på fötter. Då kanske vi gör upp någon behandlingsform hos socialtjänsten. Mycket handlar om samverkan med andra aktörer.¹⁴

I frågan om riskfaktorer som påverkar ungdomars benägenhet att begå brott säger respondenten att de använder samma bedömningsinstrument för alla klienter och menar

¹² Respondent från Kriminalvården

¹³ Respondent från Kriminalvården

¹⁴ Respondent från Kriminalvården

att det är svårt att peka ut en riskfaktor som sticker ut. Hen fortsätter med att prokriminella attityder och värderingar är något som de arbetar oerhört mycket med.

Kriminella attityder och värderingar är ju någonting som vi funkar på jättemycket, och det är ju om man har prokriminella, det är liksom om man har värdering attityd och värdering så ökar det risken för att du begår brott snarare än att det minskar risken...Om det är någonting som jag skulle säga utmärker ungdomsklienterna så är det verkligen den här oförmågan i väldigt många fall... Att prioritera kortsiktiga belöningar före långsiktiga belöningar. Det är ett outvecklat konsekvenstänk.¹⁵

Respondenten konstaterar vidare att ungdomar från segregerade område, enligt hens uppfattning, har en extremt dålig uppfattning om samhällsorientering och många gånger inte förstår vad man ska ha ett bankkonto eller bank ID till. Det är dock inte endast dessa ungdomar som är klienter hos Frivården utan även klienter som har fullt dugliga hemförhållanden och kommer från medelklassområden med en bra uppväxt. Dessa kan ha börjat experimentera med droger för att de tror att "det är jäkligt kul och för att se vart det ledde och vad det fick en att känna och sen spårade det."¹⁶

5.1.4 Socialtjänsten

Respondenten från Socialtjänsten arbetar som familjehemssekreterare inom Malmö kommun sedan drygt ett år tillbaka. Respondenten beskriver att arbetet består av olika utredningar som berör barn och utreder familjehem. Socialsekreteraren är verksam i Malmö.

När man begår brott så vill man inte bli upptäckt så allting upptäcks ju inte av det som händer. Vi får in mycket på narkotika som hasch och tramadol var det väl mycket vi hade inne, att man brukar det. Det var mest det sen var det väl lite snatteri och så men allting är ju liksom i grader.¹⁷

Att en ungdom testar narkotika en gång är inget respondenten är förvånad över och menar att det kan tillhöra tonårsutveckling. Respondenten understryker dock att om ungdomen använder det två gånger eller fler kan det bli fråga om utredning då de inte testar längre

¹⁵ Respondent från Kriminalvården

¹⁶ Respondent från Kriminalvården

¹⁷ Respondent från Socialtjänsten

utan aktivt brukar narkotika, som i sig är en riskfaktor. På frågan om det finns andra brott som förekommer i respondentens arbete uppger denne att de inte har fall som är upprepande utan mer individuella fall av "vapenbrott" i form av "vapeninnehav" eller att man rånar med hjälp av vapen. Dessa fall är inget som är vanligt i samma utsträckning som narkotika.

En gång kanske att man rökt hasch, det kanske vi har normaliserat, att det på något sätt liksom tillhör en tonårsutveckling när man jobbar inom socialtjänsten i allafall. Kanske inte om man har jobbat någon annanstans men vi tyckte väl att det tillhörde det normala. Är det två eller tre gånger så kan vi se att nu kanske är det något som inte stämmer här.¹⁸

Gällande riskfaktorer för unga som väljer att bryta lagen, uppger respondenten att en icke fungerande skolgång är en riskfaktor till ungas motiv till brottslighet, relationer i form vänner men även hemförhållanden och bakgrund. Även föräldraförmågan, i form att sätta gränser och vägleda barnet rätt anses vara en viktig del av de ungas utveckling.

Polisen hittar en ungdom som begår brott, och då har de en skyldighet att anmäla det till socialtjänsten om brott har begåtts. Då utreder vi, som ni, bakomliggande faktorer, vad är det som gör att barnen begår de här brotten och kan vi stötta upp och hjälpa till familjen så att de kommer tillbaka till banan. Kriminalitet är ju inte bara att man kanske begår ett brott utan man kan se olika mönster.¹⁹

Har man hög skolfrånvaro så kan det också bero på någonting annat så då tar vi reda på underliggande faktorer²⁰

Respondenten understryker att de arbetar med både risk- och skyddsfaktorer på socialtjänsten i Malmö och är bland annat anslutna till BBIC, barnens behov i centrum. Det är ett arbetssätt för socialtjänstens barn- och ungdomsvård, i denna utgår de ifrån föräldraförmågan, barnets skolgång, tillgänglighet av hälso och sjukvård mm. Syftet med BBIC är att alla unga som får stöd av socialtjänsten ska kunna få samma chanser och möjligheter som andra unga i samhället.

¹⁸ Respondent från Socialtjänsten

¹⁹ Respondent från Socialtjänsten

²⁰ Respondent från Socialtjänsten

5.2 Åtgärder för att upprätthålla rättens manifesta funktioner

5.2.1 Polismyndigheten

I sitt arbete som polis i Lund inkluderas förebyggandet av brott bland unga. Respondenten beskriver hur arbetet är brottsförebyggande och menar att närvara ute vid skolor, fritidsgårdar och andra sorters miljöer är gynnsamt. Tillsammans med sin grupp är polisen således ute i olika platser för att prata med ungdomar. Särskilt fokus riktar sig till de ungdomar som enligt respondenten befinner sig i en så kallad riskzon. I riskzonen löper en större risk för unga att antingen bli kriminella eller att de utvecklar den kriminell banan de redan befinner sig i.

Alltså när det gäller ungdomar så är det klart att där måste man alltid tycker jag sikta på förebyggande arbete.²¹

Respondenten menar att de unga lagöverträdare som blir småkriminella i 15-16 årsåldern brukar vanligen inse vid 20-21 årsåldern att den kriminella livsstilen inte håller och att den bör förändras till en normal livsstil. Detta nämns i förhållande till de äldre unga som är mellan 18 till 25 årsåldern som är grovt kriminella då de enligt respondenten har lyckats klättra upp högre i hierarkin.

Jag vet inte om jag är naiv men jag vill ändå se det bästa i människan på något sätt ändå. Jag vill ändå kunna ge dem en chans. Och säg att det kräver att de får den chansen fem till sex gånger kanske... För att de ska förstå då är det ju värt de fem till sex gångerna av förebyggande arbete för att få dem på rätt bana.²²

Respondenten från Polismyndigheten uttrycker ett starkt förtroende för brottsförebyggande insatser och lyfter fram bland annat Avhopparverksamheten och Sluta Skjut-projektet. Respondenten menar att det kan förekomma många dippar under den period som arbetet pågår med ungdomarna, där återfall kan ske upp till fem gånger. Det är slutresultatet som respondenten betonar är värt arbetet för ungdomarna att landa i rätt

²¹ Respondent från Polismyndigheten

²² Respondent från Polismyndigheten

spår. Ytterligare nämns andra insatser som att försöka bygga upp så många skyddsfaktorer runt ungdomarna som möjligt och att de på så sätt sköter den delen av sina liv.

Vi jobbar ju mycket uppsökande inom polisen i min grupp, och det gör vi ju genom att åka ut som sagt i skolor och till fritidsgårdarna. Det är ju dels för att faktiskt prata med ungdomarna och lära känna dem, och förstå liksom hur deras liv är vid sidan om och så vidare. När vi är ute på skolor och fritidsgårdar och så, får vi ju också mycket information från de platserna och personalen där som berättar om att ja, den där killen behöver vi kika lite närmare på..²³

Genom uppsökande insatser lyckas polisen samla mer information om ungdomarna och när en ungdom är i behov av insatser initierar polisen ett orossamtal och en orosanmälan. Respondenten förklarar att orossamtalen genomförs genom att polisen åker hem till den berörande ungdomens vårdnadshavare och pratar med de i syfte att få en uppfattning om hur familjsituationen ser ut och hur bra koll vårdnadshavarna har på sina ungdomar. Vidare försöker polisen uppmärksamma hur allvarlig oron är kring ungdomen, menar respondenten.

...vi försöker bilda oss en uppfattning om vad det är i den här kriminella ungdomens liv som gör att han väljer en kriminell bana..²⁴

Fortsättningsvis förklaras att arbetet inte baseras på något teoretiskt underlag, snarare forskningsbaserade underlag. Respondenten nämner respondenten situationell prevention.

Förr så kunde det vara så att vi träffade på ungdomen i ett sammanhang som vi tyckte att ja men det här är ingen bra situation för den här ungdomen. Då skrev vi en orosanmälan angående den situationen till Socialtjänsten. Det gav oftast inga resultat. För det var bara en situation som inte sa så mycket. Så vad vi brukar göra nu är att vi försöker samla på oss så mycket information vi kan om händelser, tidpunkterna vi träffade på ungdomen, ungdomens attityd mot oss, kanske ungdomens attityd mot sina föräldrar...

(...) och det har vi verkligen sett nu med en hel del av våra ungdomar i Lund att det har gett jättebra resultat..²⁵

²³ Respondent från Polismyndigheten

²⁴ Respondent från Polismyndigheten

²⁵ Respondent från Polismyndigheten

För att satsa på det brottsförebyggande arbetet bland unga nämner respondenten samarbeten med olika aktörer, fältgruppen från Polismyndigheten i Lund, olika fastighetsbolag samt räddningstjänsten. Sociala insatsgrupper även kallat för SIG är något respondenten lyfter under ett flertal tillfällen i intervjun. Enligt respondenten har sociala insatsgrupper genererat väldigt dåliga resultat i Lund.

Vi har haft många sociala insatsgrupper som har startat kring ungdomar, de har pågått mellan några veckor till något år där resultatet inte har gett någonting, överhuvudtaget. Jag har väl egentligen bara ett exempel på en social insatsgrupp här i Lund som jag vet där jag själv varit delaktig i, som faktiskt fungerade bra, det löpte ut väldigt positivt med den ungdomen. Men i övrigt så har det inte alls fungerat.²⁶

Respondenten beskriver hur de sociala insatsgrupperna har utspelat sig i Lund och menar att resultatet har varit dåligt på grund av att arbetet har skett genom tvång. I Lund startar sociala insatsgrupper genom att Socialtjänsten tar beslutet om att just den ungdomen ska bli en fråga för en social insatsgrupp. I den här gruppen ska föräldrar även ingå och på så sätt byggs ett nätverk upp, enligt respondenten. Av den orsaken förklaras att ungdomen inte alls är motiverad till att ingå i en social insatsgrupp och mötena äger rum i närvaro av tjänstemän som diskuterar kring en ungdom som inte ens dykt upp. Detta i jämförelse med hur sociala insatsgrupper utspelar sig i Malmö där ungdomarna själva får söka sig till en social insatsgrupp, berättar respondenten. Genom en ansökan och en intervju kan en social insatsgrupp bli beviljad för en ungdom. Således har ungdomarna i Malmö mycket större vilja att själva vara delaktiga.

Alltså det är ett bra koncept och det funkar bra i vissa kommuner. I Lund så tycker jag att man har lagt fokus fel. Och därför så blir ju inte resultatet positivt heller.²⁷

Ett koncept som respondenten tror på är människan bakom uniformen även kallat för MBU, som är ett samarbete mellan polis, räddningstjänst, ambulans och socialtjänsten där ungdomar från riskzonen får lära känna de olika yrkesrollerna. Vidare presenterar respondenten en beskrivning av hur det dagliga arbetet för att skapa relationer till

²⁶ Respondent från Polismyndigheten

²⁷ Respondent från Polismyndigheten

ungdomarna kan se ut. Respondenten är social och nyfiken samt gillar att prata med nya människor. I arbetet utgår respondenten ifrån ömsesidig respekt vilket har resulterat i att bemötandet med en dålig attityd av ungdomar inte alls är lika vanligt förekommande i jämförelse med kollegors upplevelser.

Sen kan man väl säga kanske särskilt då för ungdomar som kommer utanför Lund till vår stad hit då... Där finns en hårdare ton. Särskilt då kanske folk från Malmö som kommer hit. Och det skulle jag väl vilja säga beror ju också lite på oss poliser.

Det gör ju också att ungdomen... Jag menar han ser ju ingen skillnad på en polis i Lund som en polis i Malmö.²⁸

Respondenten menar således på att med respekt och god kommunikation med ungdomarna hindras uppkomsten av ungdomarnas dåliga attityder gentemot polisen.

5.2.2 KRAMI

Respondenten från KRAMI uppger att brottsförebyggande arbete inkluderas i verksamheten på olika sätt. Inledningsvis arbetar KRAMI utifrån att vidta åtgärder vid misstanke om återfall i exempelvis missbruk, berättar respondenten. Vid misstanke tillfrågas klienten om återfallet och ombeds att ta ett urinprov. Vidare lyfter respondenten fram vilka åtgärder och insatser som KRAMI handskas med.

Ungdomar har inget att göra idag... Ingen tar tag i det.²⁹

I KRAMIs samarbete med Kriminalvården, kommunen, Arbetsförmedlingen och även Socialtjänsten ingår stöttning, motivation samt vägledning. Respondenten nämner att personalen inom verksamheten intar en form av kurator-roll. Genom motiverande samtal och samordnad individuell plan, även kallad för SIP, utgör KRAMI en stöttande faktor i att inte återfalla i brottslighet, menar respondenten. I sitt arbete menar respondenten även att stöttning och diskussioner är mer gynnsamt för klienten snarare än att döma och göra anmälningar. Däremot nedtecknas alla möten och åtgärder i Kriminalvårdens

²⁸ Respondent från Polismyndigheten

²⁹ Respondent från KRAMI

verkställighetsplanering, även kallad för VSP. Vid situationer som inkluderar personer under 18 år görs en orosanmälan till Socialtjänsten då KRAMIs personal enligt respondenten är skyldiga till det enligt lag. Vidare uppger respondenten att ungdomar som har en kriminell bakgrund möter stora svårigheter i arbetsmarknaden i dagsläget. Av den anledningen arbetar KRAMI utifrån konsekvenspedagogik och olika åtgärder vid misstanke om brottsåterfall i syfte att vägleda klienterna ut till arbetslivet, enligt respondenten. Målet med arbetet är således att fånga upp deltagarna när de väl är redo för en förändring och jobba med dem. Respondenten menar även på att KRAMIs arbete genererar en stor vinst för samhället med hänsyn till vad exempelvis en missbrukare kostar samhället per år. Av den anledningen försöker KRAMIs personal att sätta sig in i deltagarnas situation och roll i livet just för att skapa en resultatrik planering, uppger respondenten.

5.2.3 Kriminalvården

Respondenten från Kriminalvården uppger att de inte arbetar med en uppsökande verksamhet utan att det är klienten som döms till en påföljd som kommer till Frivården. De har inget ansvar att "jaga" klienten och denna är skyldig att upprätta den ansvariga frivårdsinspektören om de bytt nummer, adress eller inte kan delta i ett möte eller följa planeringen av någon anledning. Respondenten förklarar vidare att det i praktiken händer att ungdomar inte fullföljer sitt straff och att de i dessa fall kan ta till åtgärder.

Då kallar vi dem till övervakningsnämnden, eller ett annat forum för de som står under övervakning men är villkorligt frigivna som kan begära dem omhändertagna men utgångspunkten är ju att det inte finns en anledning för oss att aktivera vår kontrollerande som frivårdsinspektörer. Utan då kan vi lägga allt fokus på den stödjande rollen.³⁰

På frågan om vilka samarbeten Kriminalvården har med övriga aktörer uppger respondenten att det är helt behovsstyrt. Den mest frekventa samarbetspartner uppges vara KRAMI och Socialtjänsten men även Arbetsförmedlingen. Utöver dessa används sociala insatsgrupper i syfte att motverka ungdomar motiv till kriminalitet. Respondenten konstaterar vidare att klienterna oftast är aktiva hos Socialtjänsten för ekonomi, boende

³⁰ Respondent från Kriminalvården

eller behandlingar av olika slag. För att stärka samarbetet ytterligare har sociala insatsgrupper (SIG) tagits fram. Dessa grupper är individbaserade och består av olika myndigheter som Polismyndighet, Socialtjänsten, Frivården, Arbetsförmedlingen men även andra viktiga aktörer i individens liv. SIG arbetar med personer från 13 år och uppåt och har som mål att ge varje deltagande individ ett mer meningsfullt liv där det fungerar bra i både skola, arbete och fritid. På frågan om respondentens åsikt kring SIG förklarar hen att det funkar väldigt bra, han lovprisar samarbetet och menar att det blir svårt för klienten att "ljuga" om alla viktiga aktörer är på plats. Hen fortsätter med att förklara att det är svårt att säga en sak och göra annat om man är med i SIG och om en klient går med på den grundtanken blir den sociala insatsgruppen särskilt givande.

Jag tror att det är vi i ungdomsgruppen som använder oss av SIG mest på hela frivården Malmö. Det är en ganska ungdoms specifik insats på det sättet.³¹

Jag tycker det (sociala insatsgrupper) funkar skitbra, jag tycker det som är jättebra, det är ju att verkligen alla centrala aktörer i klientens liv och polisen också. För att det inte ska kunna vara så att klienten säger men 'allting är bra, jag har slutat umgås med den och den och den' sen har vi ju polisen där som faktiskt kan säga 'hörru du, vi stoppade ju faktiskt dig i en bil och då hade du skottsäker väst och då hade dina kompisar narkotika och alla dem är grovt kriminella.'³²

Utöver Sociala insatsgrupper (SIG) har Kriminalvården samarbete med bland annat Plattform Malmö, Slut skjut samt konsultationsteamet där de bland annat har en avhopparverksamhet. Om klienten uppger att de har funderingar på att hoppa av den kriminella banan eller att de behöver lämna Malmö på grund av hot eller andra anledningar så kan de även hänvisas till konsultationsteamet. Frivården uppger att de är väldigt positiva till samverkan.

Vi tror på att det optimerar klientens planering och underlättar för klienten att vi har samsyn mellan myndigheterna på vad klienten behöver och att vi alla jobbar mot det målet så det är vi väldigt positiva till.³³

³¹ Respondent från Kriminalvården

³² Respondent från Kriminalvården

³³ Respondent från Kriminalvården

5.2.4 Socialtjänsten

Respondenten från Socialtjänsten uppger att de arbetar brottspreventivt på olika sätt. Fältgruppen är en av de insatser som Socialtjänsten samarbetar med i brotts- och drogförebyggande syfte. Fältarna arbetar uppsökande och trygghetsskapande för de unga i kommunen genom att vara ute och synas i framförallt Malmö stads centrala delar och är behjälpliga med att knyta olika kontakter till olika myndigheter samtidigt som de erbjuder frivilligt stöd till de unga.

De knyter kontakter och pratar med ungdomar om de är ute sent på kvällarna och kan få kontakt med deras föräldrar.³⁴

På frågan om vilka samarbeten socialtjänsten har med övriga aktörer uppger respondenten att det är helt behovsstyrt och skiljer sig åt beroende på ungdomens situation. De arbetar också väldigt mycket med sociala insatsgrupper, vilket ungdomen själv får söka sig till för att kunna få hjälp. I dessa grupper sitter en representant per barn från skolan, polismyndigheten, socialtjänsten, föräldrarna och ungdomen samt ungdomens och föräldrarnas behandlare. Respondenten berättar att om en ungdom begår brottsliga handlingar eller ingår i kriminalitet ses detta som systemets fel och inte ungdomens. Inom SIG överenskommer alla parter om att häva sekretessen och det blir därför enklare att hjälpa ungdomen när alla parter kan prata fritt med varandra.

Vi måste stötta upp så att föräldrarna vet vad de ska göra för att ta hand om barnen, om barnet är ute och ränner på kvällarna, då måste mamma och pappa hämta barnet tillbaka. Barnet själv får också någonstans att prata.³⁵

(...)om polisen exempelvis ser att barnet är mer ute då kan man rapportera det där och då kan föräldrarnas behandlare fokusera mer på det så att de kan hämta hem barnet hela tiden och ungdomens behandlare kan prata om varför ungdomen är ute, vad den gör och vad är det som lockar dig³⁶

³⁴ Respondent från Socialtjänsten

³⁵ Respondent från Socialtjänsten

³⁶ Respondent från Socialtjänsten

Respondenten berättar att ungdomar själva får ansöka om att få en social insatsgrupp, vilket i sig är ett väldigt stort steg då den aktivt väljer att sluta begå vissa handlingar. På frågan om hur de går tillväga om de misstänker att en ungdom är på väg att återfalla i brottslighet uppger respondenten att de alltid tar ett samtal och hur de går tillväga bestäms av brottets karaktär.

Om det är mord, då hade man kanske agerat helt annorlunda med andra åtgärder men handlar det om återfall i form av att man rökt hasch, då hade man inte gått in lika kraftfullt³⁷

Respondenten fortsätter med att förklara att unga människor som hamnar i kriminalitet ofta hamnar i klorna på de äldre och lockas av den extravaganta livsstilen bestående av snabba pengar och snabba bilar. Är det dessutom unga personer som inte har kompisar i skolan och får den samhörigheten i kriminalitet blir det svårt för ungdomen att ta avstånd.

Jag kan inte säga till någon nu ska du sluta göra det här. Det kommer inte att funka. Det funkar inte med ungdomar heller, de måste vara förberedda att lämna. Att frestelsen är större, att kanske bo kvar hemma hos sin familj och kanske sluta välja kompisarna.³⁸

³⁷ Respondent från Socialtjänsten

³⁸ Respondent från Socialtjänsten

6. Analys

I avsnittet följer en analys av det empiriska material som insamlats ur intervjuerna. Analysen är presenterad i studiens två teman. Studiens fokus inriktade sig på att undersöka varför ungdomar mellan 15-21 år väljer att begå lagöverträdelser. Genomförandet av studien inkluderade uppletandet av tidigare forskning kring ämnet och intervjuer med aktörer som har kunskap och erfarenhet av arbetet med ungdomar med brottsliga motiv. I analysen besvaras således studiens två frågeställningar med avstamp i tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter i relation till empirin från intervjuerna. Den första frågeställningen besvaras i det första temat beträffande bakomliggande orsaker till lagöverträdelser bland ungdomar medan svaret på den andra frågeställningen presenteras i det andra temat beträffande åtgärder för att upprätthålla rättens manifesta funktioner.

6.1 Analys av bakomliggande orsaker till lagöverträdelser bland ungdomar

Utifrån empirin av intervjuerna kan ett förtydligande göras, nämligen att det brottspreventiva arbetet inte är en individuell myndighets ansvar, bättre uttryckt är det en samverkan i behov av ett flertal samhälleliga aktörer som främjar rättens manifesta verkningar. Just begreppet riskfaktor kan betraktas som ett samlingsbegrepp vilken representerar faktorer som riskerar att ungdomar begår brott. Samtliga intervjuade aktörer har i sitt arbete påträffat ungdomar med ett eller flera riskfaktorer kring sig.

I deras teoretiska ram kring riskfaktorer beskriver Andrews & Bonta åtta centrala och betydelsefulla behovsområden som påverkar en individs risk att begå brott. Historia av antisocialt beteende, antisocialt personlighetsmönster, prokriminella attityder och prokriminellt umgänge utgör The Big Four medan missbruk och beroende, familj och relationer, yrke och studier samt fritid och avkoppling utgör The Moderate Four i deras teoretiska ram. Som framgår i resultatet av de genomförda intervjuerna lyftes de olika riskfaktorerna fram av respondenterna. Riskfaktorer som respondenten från Polismyndigheten angav var exempelvis misskötsamhet i skolan (yrke och studier), otillräcklig kommunikation med föräldrar (familj och relationer) och ett dåligt umgänge (prokriminellt umgänge) men även diagnoser såsom ADHD. Respondenten från Polismyndigheten betonade även vikten av det negativa gruppsycket som en riskfaktor

(prokriminellt umgänge). Vidare lyftes även socioekonomisk status fram som en medverkande faktor till ungdomsbrottslighet där respondenten menade på att Lunds låga brottsstatistik beror på hög socioekonomisk status inom staden, detta i likhet med Lobos studie där just socioekonomisk status bedöms som inflytelserik i relation till ungdomsbrottslighet (Lobos 2020, s. 5). I relation till Andrews & Bontas teoretiska ram kan detta likställas med en kombination av kategorierna yrke och studier, missbruk och beroende men även fritid och avkoppling.

Ytterligare nämnde respondenten från Polismyndigheten även ungas attityder till en viss brottstyp. Respondenten exemplifierade personrån och hävdade att det inte längre är lika moraliskt förkastligt att råna en annan person i jämförelse med tidigare år. Inom Andrews & Bontas teoretiska ram ingår även ökat antal av riskfaktorer som en förhöjd risk att ingå i brottslighet.

De har rätt mycket riskfaktorer runt omkring sig som inte har blivit åtgärdade tidigare så att säga.³⁹

Ju fler riskfaktorer en individ har desto större motiv föreligger för en individ att ingå i brottslighet eller för en tidigare lagöverträdare att bryta mot lagen igen. Detta poängterades således av respondenten från Polismyndigheten som redogjorde för unga tjevers ökade involvering i brottslighet och underströk innehavet av ett flertal riskfaktorer. Detta i överensstämmelse med studien av Van der Laan m.fl. som markerade att allvarlig brottslighet är orsakad av närvaron av ett flertal riskfaktorer (Van der Laan m.fl. 2019, s. 435).

Pengar, drogberoende och diagnoser såsom ADHD och ADD är faktorer som respondenten från KRAMI är erfaren med. Föräldrar som har en accepterande syn på missbruk ökar ungas motiv till involvering i brottslighet, som framgick i studien av Ander m.fl. (Ander m.fl. 2020, s. 114). Följaktligen har rådande normer och värderingar inom familj en stor inverkan på ungas tidiga debut i missbruk, vilket respondenten påträffar ofta. Detta är även en riskfaktor som förekommer i Andrews & Bontas teoretiska ram, missbruk och beroende.

³⁹ Respondent från Polismyndigheten

Prokriminella attityder utgör en kategori av riskfaktor inom Andrews & Bontas The Big Four, vilket är en riskfaktor som respondenten från Kriminalvården framhåller. Enligt respondenten från Kriminalvården är just prokriminella attityder och värderingar någonting som bearbetas med unga klienter dagligen. Just attityder är något som även betonas i studien av Bobbio m.fl. som en inflytelserik riskfaktor (Bobbio m.fl. 2020, s. 2).

De riskfaktorer som respondenten från Socialtjänsten är mest bekant med är en icke-fungerande skolgång, otillräckliga relationer till såväl vänner som hemmet, men även föräldrars oförmåga att markera tydliga gränser för sina barn. Både avsaknaden av intresse att prestera i skolan och brist på tillsyn och regler av föräldrar är vanligt förekommande riskfaktorer som finns i den sociala omgivningen (Bobbio m.fl. 2020, s. 2) & (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 401). I detta sammanhang utgör riskfaktorer kategorin familj och relationer ur Andrews & Bontas teoretiska ramverk.

Ytterligare en faktor som respondenten från Kriminalvården nämnde var ungas oförmåga att tänka på konsekvenserna av sina handlingar.

Om det är någonting som jag skulle säga utmärker ungdomsklienterna så är det verkligen den här oförmågan i väldigt många fall... Att prioritera kortsiktiga belöningar före långsiktiga belöningar. Det är ett outvecklat konsekvenstänk.⁴⁰

Respondenten från Kriminalvården likt i studien av Batista-Foguet m.fl. menar således på att kombinationen av den bristande förmågan att fatta beslut, positiva förväntningar om brottsligt handlande samt positiv inställning till brottslighet utgör en starkt påverkande riskfaktor (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 399-401). På så sätt relateras detta till Andrews & Bontas kategori om antisocialt personlighetsmönster med avseende på klienternas bristande reflektions- och planeringsförmåga (Andrews & Bonta 2015, s. 59).

Ur en rättssociologisk synvinkel kan ovanstående uppfattas på så sätt att ungdomars individuella handlingar kan få både manifesta (avsiktliga) konsekvenser och latent (oavsiktliga) konsekvenser som drabbar såväl individen själv som samhället i stort, vilket Mathiesen förespråkade (Andersen & Kaspersen 2005, s. 196). Som framgick i intervjuerna

⁴⁰ Respondent från Kriminalvården

var en gemensam nämnare för alla respondenter att ungdomar vanligtvis har ett missbruk. För en ungdom som missbrukar narkotika följer den manifesta konsekvensen att man exempelvis upplever ett visst behag och en tillfredsställelse av olika substanser, att man efterlyser kraftiga sensationer i syfte att finna en betydelse i tillvaron eller att man utvecklar missbruket med anledning av psykiska besvär såsom ADHD. Den latent konsekvensen av ungdomens missbruk kan däremot vara att narkotikan och missbruket prioriteras och blir ett återkommande problem som förstör relationer till exempelvis familj och vänner.

I Mertons teori som Mathiesen utvecklade vid ett senare skede där Mathiesen själv har rätten och lagen som utgångspunkt ingår även dysfunktioner som en följd av latent funktioner vilka framkallar samhällliga avvikelser och konflikter. Just latent dysfunktioner avser de konsekvenser som är skadliga för samhället. Därav är begreppet dysfunktioner inom Mathiesens utvecklade teoretiska ram en benämning på oönskade och förtryckande funktioner i samhället. I exemplifieringen ovan med ungdomars missbruk kan den latent dysfunktionen utgöras av att missbruket bland unga är ett växande problem i samhället som drabbar de individer som är involverade i missbruket men även de människor som står individen nära och samhället i stort. Till de funktioner som i denna exemplifiering kan betraktas som dysfunktioner är bland annat tid och pengar som utnyttjas på ett felaktigt vis. Denna dysfunktion avser den tid unga missbrukare väljer att avsätta för att driva igenom sitt missbruk men även den mängd pengar som individen bestämmer sig att spendera för att missbruka.

Således avser Mathiesens definition av begreppet dysfunktion spänningar och tryck i samhället vilket möjliggör analyser inom social förändring. Det är just sambandet mellan funktionella och dysfunktionella komponenter som resulterar i sociala förändringar. Detta med avseende på att dysfunktioner bromsar samhällets utveckling, exempelvis ungdomars missbruk och aktiviteter i brottslighet.

Utöver att Mathiesens terminologi om manifesta och latent funktioner och konsekvenser appliceras i olika sociala fenomen och kontexter, kan begreppen även ställas i en rättslig kontext. Förslagsvis kan det rådande straffsystemet placeras i frågan om åsyftade och icke åsyftade verkningar i relation till ungdomsbrottslighet. Som framgick i intervjuerna förekommer olika typer av straff för unga lagöverträdare. Vad gäller

Kriminalvården till exempel finns ett mångtal olika behandlingsprogram att tillgå vilka tillhandahålls inom den dom som individen får. Inom Kriminalvården finns även möjligheten att avtjäna sitt straff genom samhällstjänst. Ytterligare i ett samarbete mellan Kriminalvården, Socialtjänsten och Arbetsförmedlingen kan individen bli tilldelad en föreskrift om att delta i öppenvård.

(..).eller om det är en klient som behöver först ta itu med sina narkotikaproblem innan den kan komma på fötter. Då kanske vi gör upp någon behandlingsform hos Socialtjänsten.⁴¹

Således finns ett flertal alternativ till fängelsestraff. Däremot är det av vikt att ha i åtanke att med många begångna brott kan ett fängelsestraff medfölja. Det kan beröra allt från ekonomisk brottslighet och narkotikabrott till mord och våldtäkt. Emellertid är de brottstyper som är oftast påträffade enligt intervjuade aktörer främst narkotikabrott, personrån och misshandel. Vad som är relevant i föreliggande fråga är att fängelsestraffets åsyftade verkningar fokuserar på att avskräcka den dömda från att återfalla i brottslighet som presenteras i Anninos studie (2001), med andra ord individualprevention. Vad som i detta fall kan formas till en dysfunktion enligt Mathiesens terminologi är när en ungdom som blivit dömd till sluten ungdomsvård inte kan återanpassa sig till samhället efter att straffet blir avtjänat. Dysfunktionen bygger på att fängelsestraffets åsyftade verkning behandlar skydd från den straffade och till samhället, parallellt som detta bidrar till en negativ effekt som motverkar det rådande rättsliga systemet och dess åsyftade funktion.

Ytterligare en relevant fråga om samhällets inverkan på rätten och rättens inverkan på samhället är kriminaliseringen av en viss handling, liksom varför handlingen begås när vetskapen finns att den är olaglig. Med en straffbeläggning av en viss handling kan lagens åsyftade effekt inte alltis uppnås då individer i samhället kan ha en alltför svag tro på lagars verkan och förhåller sig hellre till rådande normer. Av den anledningen uppstår en diskrepans mellan lagens åsyftade verkningar och lagens latent verkningar, men även mellan lagen och sociala normer, det vill säga börat och varat. Det skapas en stor avvikelse mellan rättsliga normer och sociala normer. Som framgår i intervjun med respondenten från Polismyndigheten förklaras att det inte längre är lika moraliskt förkastligt att råna en

⁴¹ Respondent från Kriminalvården

annan person. Detta kan i sin tur bero på rådande normer bland ungdomar vars attityder förändras gentemot lagens verkan som därmed motverkar rättens manifesta funktioner som fokuserar på den efterfrågade normerande verkningen. Detta orsakar enligt Mathiesens terminologi en latent dysfunktion. På så sätt uppkommer frågan om alternativa former av straff men även brottspreventiva insatser, vilket analyseras närmare i kommande avsnitt.

6.2 Analys av åtgärder för att upprätthålla rättens manifesta funktioner

Arbetet för att upprätthålla och förstärka lagstiftningens manifesta funktioner är som tidigare nämnt, inte ett individuellt myndighetsansvar utan sker mest effektivt i samverkan med andra samhällsliga aktörer. Detta arbete kan beskrivas utifrån brottsförebyggande åtgärder som varje enskild myndighet utför i syfte att upprätthålla och förstärka de manifesta funktionerna. Respondenterna berättar om vikten av brottsförebyggande arbete för att göra ungdomar rättsmedvetande och därmed inte begå brott, de uttrycker därför ett starkt förtroende för detta arbete och menar att det är en väldigt viktig del av arbetet med ungdomar. Det framkommer i alla utförda intervjuer att ett samarbete mellan alla fyra myndigheter sker på ett eller annat sätt för att främja ungdomarnas bästa. Polismyndigheten uppger i sin intervju att de blanda annat arbetar förebyggande i syfte att byta ut riskfaktorer mot skyddsfaktorer och bygga upp så mycket skyddsfaktorer som möjligt kring ungdomen. De åsyftade verkningarna vid brottsförebyggande arbete är att en ungdom ska sluta begå brott och därmed leva upp till samhällets rättsliga normer, detta i syfte att förstärka och upprätthålla enligt Mathiesens temer, lagens manifesta funktioner. Genom att arbeta brottspreventivt kan lagens manifesta verkningar realiseras och samtidigt motverkas dysfunktioner. Som Polismyndigheten uppger kan det förekomma upp till fem återfall under perioden som de arbetar med en ungdom vilket kan ses som en icke åsyftad verkning. Ungdomen kan dock i många fall landa i rätt spår i slutändan, vilket understryker vikten av att inte ge upp.

Jag vet inte om jag är naiv men jag vill ändå se det bästa i människan på något sätt ändå. Jag vill ändå kunna ge dem en chans. Och säg att det kräver att de får den chansen fem till sex gånger kanske... För

att de ska förstå då är det ju värt de fem till sex gångerna av förebyggande arbete för att få dem på rätt bana.⁴²

Vidare uppger respondenter från KRAMI och Kriminalvården att de har erfarenhet av återfall i brottslighet, att det kan vara både återfall i samma brott eller att ungdomen begår ett nytt brott. I många fall handlar återfallen om missbruk vilket ses som en latent dysfunktion då syftet av behandling är att ungdomen ska ta avstånd från brottslighet. Andrews & Bonta beskriver i sin teori åtta centrala riskfaktorer som påverkar en individs risk att begå brott, genom att motarbeta dessa riskfaktorer kan skyddsfaktorer skapas. Bobbio m.fl. har identifierat flera skyddsfaktorer i sin studie och menar att ett icke-brottsligt umgänge, hög och stark riskuppfattning, sociala- och kognitiva kompetenser, god kommunikation i familjen och diverse möjligheter för bostadsplacering har en stor påverkan på ungdomens brottsliga utveckling (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 402-403).

Socialtjänsten understryker i intervjun att det är ett systemfel när en ung person överträder lagstiftningen och att det därför viktigt att utreda underliggande motiv. Genom bland annat möten i sociala insatsgrupper kan flera viktiga skyddsfaktorer införas i ungdomens liv. Särskilt familjen tycks Socialtjänsten syfta till som en skyddsfaktor och därför har även föräldrarna, liksom ungdomen, en behandlare som vägleder dessa vid deltagande i en social insatsgrupp. Familj är en viktig institution för ungdomars utveckling, är familjen så oorganiserad att den misslyckas med att lära ut korrekt beteende och normer kan andra avvikande roller tilltala de unga. En desorienterad familj kan även bidra till att de unga söker känslan av tillhörighet i bland annat gäng i försök att tillhöra något.

Vi måste stötta upp så att föräldrarna vet vad de ska göra för att ta hand om barnen, om barnet är ute och ränner på kvällarna, då måste mamma och pappa hämta barnet tillbaka. Barnet själv får också någonstans att prata.⁴³

De sociala insatsgrupperna beskrivs som ett viktigt och givande samarbete av respondenterna som var verksamma i Malmö, Polismyndigheten har dock ställt sig frågande till samarbetet och menar att det inte varit lika givande för Lunds kommun.

⁴² Respondent från polismyndigheten

⁴³ Respondent från socialtjänsten

Respondenten från Polismyndigheten klargör att det troligtvis är så på grund av att deltagandet varit påtvingat i Lunds kommun medan ungdomar i Malmö själv måste söka sig till och bli beviljade en social insatsgrupp. Socialtjänsten och kriminalvården har uppgett att de är nöjda med samarbetet och att denna underlättas ytterligare genom sekretess lättnader då aktörerna kan samverka utifrån skilda regelverk och synvinklar.

Utöver sociala insatsgrupper som byggs upp kring varje enskild individ och består av representanter från skolan, Polismyndigheten, Socialtjänsten, föräldrarna och ungdomen samt ungdomens och föräldrarnas behandlare arbetar myndigheterna på olika sätt. Polismyndigheten uppger att de kan närvara ute på skolor, fritidsgårdar och andra miljöer där ungdomar kan befina sig medan socialtjänsten har anställt en fältgrupp som utför ungefär likvärdigt arbete. Kriminalvården och KRAMI däremot arbetar inte med uppsökande verksamhet. De ungdomar som kommer dit är personer som blivit ditskickade. I Kriminalvårdens fall handlar det om utdömda preventioner medan KRAMI arbetar för att återintegrera dessa till samhället genom arbete. Kriminalvården erbjuder även olika ackrediterade evidensbaserade program baserade i KBT beroende på vilken problematik klienten har. Utöver dessa program har frivården ett starkt samarbete med andra myndigheter i syfte att arbeta brottspreventivt.

Polismyndigheten och Socialtjänsten genom fältgruppen uppger i sin intervju att en del av det brottspreventiva arbetet består av en direktkontakt med ungdomarna på olika sätt där den manifesta funktionen är att förhindra brottslighet. Genom dessa uppsökande insatser kan polisen och fältgruppen se om ungdomarna har något behov av insatser som kan initieras av orosanmälningar eller dylikt i syfte att upprätthålla lagens manifesta funktion. Samtliga respondenter understryker även vikten av ömsesidig respekt vid möte med ungdomar. Den åsyftade verkningen av dessa möten är att upprätthålla lagen och få ungdomar att handla lagenligt och inte att hävda makt eller orsaka en dålig relation. Respondenterna menar således att med respekt och god kommunikation med ungdomarna hindras uppkomsten av ungdomarnas dåliga attityder.

(..).utgångspunkten är ju att det inte finns en anledning för oss att aktivera vår kontrollerande som frivårdsinspektörer. Utan då kan vi lägga allt fokus på den stödjande rollen.⁴⁴

⁴⁴ Respondent från Kriminalvården

En tydlig röd tråd som löper igenom alla intervjuer är att det faktum att arbetet för att stärka lagstiftningens manifesta funktion i största utsträckning är beroende av samverkan med andra aktörer men även organisering och samordning. Vidare är detta arbete ett medel för att uppnå ett mål som definieras av åtgärder och fastställda inriktningar såsom rådande lagstiftning. Det framkommer även i intervjuerna att de som arbetar allra tydligast med detta mål är Polismyndigheten vilken kan härledas till det polisens omorganisation 2015 (Regeringen 2014) som i praktiken ger polisen mer utrymme att fokusera på denna typ av brottsförebyggande arbetet. Övriga intervjuade aktörer uppger att de arbetar brottsförebyggande på olika sätt, samtidigt som de konstaterar att de, till skillnad från Polismyndigheten inte arbetar uppsökande vilket kan beskrivas som den största diskrepansen mellan polismyndigheten och de andra tre olika aktörernas arbete mot brott. Alla intervjuade aktörer betonar att det är viktigt att återanpassa unga lagöverträdare till samhället för att förstärka lagens manifesta funktion, likt Batista-Foguet m.fl. är de överens om att fokuset bör riktas till gynnandet och ökandet av skyddsfaktorer kring varje enskild individ i brottsförebyggande syfte (Batista-Foguet m.fl. 2008, s. 404-405).

7. Avslutande diskussion och slutsatser

I följande avsnitt presenteras såväl en resultatdiskussion som en metoddiskussion. Resultatdiskussionen behandlar en diskussion om det producerade resultatet av studiens i sammanställning med reflektioner. Vidare redovisas en metoddiskussion som syftar till att problematisera metod- och analysvalet.

7.1 Resultatdiskussion

Denna studie har fokuserat på ungdomars underliggande motiv till att bryta mot lagen och begå brott. Vad som även har stått i centrum i studien är hur intervjuade aktörer arbetar för att uppnå rättens manifesta funktioner samt hur detta arbete ser ut i relation till ungdomsbrottslighet. Studiens frågeställningar och utgångspunkter formulerades som följande:

- Varför väljer ungdomar mellan 15-21 år i Skåne att överträda lagen enligt polismyndigheten, kriminalvården, socialtjänsten och KRAMI?
- Hur arbetar polismyndigheten, kriminalvården, socialtjänsten och KRAMI för att stärka rättens manifesta funktioner i deras brottspreventiva arbete med unga lagöverträdare?

Studien möjliggjordes i samverkan med fyra medverkande företrädare från fyra olika verksamhetsområden, Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialtjänsten samt KRAMI. Baserat på samtliga respondenters svar råder en övergripande uppfattning om vilka bakomliggande orsaker som ligger till grund för att ungdomar mellan 15-21 år begår lagöverträdelser. Som framgår i intervjuerna är följande orsaker ofta påträffade i det dagliga arbetet hos de olika aktörerna:

- negativt gruppträck och prokriminellt umgänge,
- diagnoser såsom ADHD och ADD,
- svårigheter med kontroll av sina impulser,
- sysslolöshet,

- allt för svaga och otydliga riktlinjer hemifrån,
- socioekonomisk status,
- prokriminella attityder och värderingar,
- missbruk av narkotika,
- oförmåga att prioritera kortsiktiga belöningar före långsiktiga belöningar,
- outvecklat konsekvenstänk,
- icke-fungerande skolgång, hög skolfrånvaro och misskötsamhet i skolan,
- relation och kommunikation till vänner och hemförhållanden,
- föräldrars oförmåga att bestämma gränser och
- dålig uppfattning om samhällsorientering.

Utifrån såväl tidigare forskning som studiens teoretiska utgångspunkter är samtliga faktorer vanligt förekommande bland unga, främst med utgångspunkt i Andrews & Bontas åtta centrala behovsområden. Den presenterade tidigare forskning och de teoretiska utgångspunkterna överensstämmer med empirin från intervjuerna. Med omfattande tidigare utförd forskning och empiriinsamling går att konstatera att ju fler riskfaktorer som en individ har, desto starkare motiv föreligger för individen att involveras i brottslighet och för en tidigare lagöverträdare att återfalla i brottslighet. Vad som ytterligare går att konstatera är att samtliga intervjuade aktörer inkluderar brottsförebyggande i arbetet, detta genom att hämma riskfaktorer och samtidigt bygga upp och stimulera skyddsfaktorer kring ungdomar i riskzon.

Fördelarna med att arbeta med brottsförebyggande arbetet i syfte att förstärka lagstiftnings manifesta funktioner är många. En fördel som möjliggörs av brottsförebyggande insatser är samarbetet mellan de olika aktörerna, en vinst som aktörerna inte skulle ha om inte det vore för samarbetet. Genom att medverka i samarbetet kan respektive aktör sträva efter att nå interna mål, få stöd av andra deltagande parter och på samma gång tillföra något till det gemensamma målet, brottsprevention, samtidigt som aktörerna motarbetar uppkomna dysfunktioner. Trots att samtliga intervjuade aktörer arbetar inom ett särskilt verksamhetsområde finner parterna samarbetet som stöttande och gynnsamt för sina egna granskningar och utredningar. I det stora hela inkluderar aktörernas brottspreventiva arbete insatser som är uppsökande (Polismyndigheten),

utredande och behandlande (Kriminalvården & Socialtjänsten) men även stöttande och motiverande (KRAMI).

Resultatet från den första frågeställningen klargör att det kan finnas ett flertal olika faktorer som leder en ungdom till brottslighet, där bland annat misskötsamhet i skolan, otillräckliga relationer till familj samt prokriminella attityder var starkt betonat. Riskfaktorer kan innebära individuella-, sociala- eller miljögrundade faktorer och genom att utvidga begreppet ytterligare kan individuella riskfaktorer även inkludera neurologiska orsaker och diagnoser av olika slag. Vad gäller den andra frågeställningen visar resultatet på att samarbetet mellan de inkluderade aktörerna betraktas som en nyttig och resultatrik arbetsstrategi, såväl generellt som inom brottsförebyggande arbete. Genom att fokusera på både riskfaktorer till ungdomsbrottslighet och brottsförebyggande arbete bland unga har en allt mer omfattande insikt kring ämnet erhållits. Resultatet visar således på att brottsbekämpningen underlättas i den samverkan som de intervjuade aktörerna ingår i.

Med stöd av studiens teoretiska utgångspunkter, resultat från tidigare forskning samt empiri från intervjuerna har en analys av riskfaktorer till ungdomsbrottslighet samt brottsförebyggande insatser varit genomförbar. Avslutningsvis kan konstateras att riskfaktorer bearbetas på ett betydligt mer gynnsamt sätt i det samarbete som Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialtjänsten och KRAMI ingår i. Det är till en stor fördel för samtliga aktörer att ingå i denna samverkan då arbetet generellt underlättas men även då samtliga aktörer arbetar mot samma mål, att reducera dysfunktioner kring ungdomar i riskzonen, att bygga upp fler skyddsfaktorer och att på så sätt arbeta för lagens åsyftade effekter. Vidare kan även konstateras att föreliggande studie bekräftar den tidigare forskning som redovisats kring studiens ämne samt att utvalda teoretiska ansatser är applicerbara.

7.2 Metoddiskussion

Den metod som tillfogades studien är lämplig och applicerbar i relation till målet av studien och till den förutbestämda tidsramen. Som framgår i tidigare avsnitt utfördes intervjuer med fyra aktörer med en betydelsefull och relevant bakgrund i förhållande till studiens ämne. Vad som kan bekräftas är att urvalet av intervjupersoner har en positiv effekt på

resultatet. Samtliga intervjupersoner från urvalet har tidigare erfarenhet av att arbeta med ungdomar med brottslig historia, vilket naturligtvis påverkar resultatet av studien mot en positiv riktning. Då studiens fokus är ungdomar i brottslighet bedöms urvalet av respondenter vara adekvat utifrån att samtliga medverkande har en framträdande roll i det brottspreventiva arbetet. Svårigheter har upplevts i att få tag på urvalet med hänsyn till såväl tidsramen som corona-pandemin. I studier med en större tidsram och utan corona-restriktioner hade ett större urval av intervjupersoner även varit nyttigt. Personer som arbetar exempelvis i kommuner hade kunnat tillföra någonting i studien.

Metodvalet var även tillämpningsbar med avseende på respondenternas svar, där samtliga svar hade både likheter och skillnader sinsemellan. Vad gäller studiens två teman hade respondenterna enhetliga svar. Det som däremot är intressant att lyfta upp är Polismyndighetens respektive Kriminalvårdens upplevelse av sociala insatsgrupper (SIG) som skiljde sig åt markant. Trots att Malmö och Lund är kringliggande kommuner kan resultatet av insatser inom respektive stad divergera.

Studien hade även kunnat genomföras med en kvantitativ arbetsmetod där strukturerade enkäter hade kunnat skickats ut till urvalet av respondenter. Med en kvantitativ utgångspunkt hade fler respondenter kunnat delta. Däremot är nackdelen med en kvantitativ studie i relation till forskningsfrågan att inga följdfrågor kan ställas och att respondenterna inte riktigt kan dela med sig av sina upplevelser och erfarenheter såsom vid intervjuer som i denna studie bedöms ha gett ett enformigt resultat.

Det är av värde och vikt att även poängtera att föreliggande studie har låg generaliserbarhet och representativitet med hänsyn till att ungdomars perspektiv utesluts men även utifrån att studien inte inkluderar mer än en respondent från respektive myndighet. Av de orsakerna är det förkastligt och inte aktuellt att hävda att denna studie förespråkar generaliserbarhet och representativitet.

Sammantaget var den valda metoden till studien lämplig och applicerbar med avseende på syftet och målet av studien, men även med hänsyn till tidsramen. Däremot hade urvalet av intervjupersoner kunnat vara större om inte det vore för tidsramen och corona-restriktionerna.

7.3 Förslag på vidare forskning

Det hade varit intressant, givande och informativt att genomföra en studie med samma princip och teoretiska utgångspunkter, men med fokus på riskfaktorer som enbart avser neurologiska faktorer, diagnoser såsom ADHD och ADD men även psykiska sjukdomar såsom autism. I en annan studie med liknande utgångspunkt hade det även varit intressant att inkludera respondenter från exempelvis öppenvården, anstalten eller psykologer.

8. Källförteckning

8.1 Litteratur och artiklar

Andersen, H., & Kaspersen, L. B. (2003). *Klassisk och modern samhällsteori*. Studentlitteratur.

Andrews, D.A & Bonta ,J. (2015). *The Psychology Of Criminal Conduct*. NewYork: Routledge.

Ander, B., Fransson, E.I., Bergnehr, D. & Gerdner, A. (2020). *Onset of Substance use among early adolescents in Sweden*. London: Routledge.

DOI: 10.1080/1533256X.2020.1748973

Annino, Paolo G. (2001). *Children in Florida Adult Prisons: A Call for a Moratorium*. 28 FLA. ST. U. L.. REV. 471

Anjaswarni, T., Nursalam, A. & Yusuf, A. (2020). *Analysis of Risk Factors Occurrence of Juvenile Delinquency Behaviour*. Indian Journal of Public Health Research and Development.

DOI: 10.37506/v11/i2/2020/ijphrd/195111

Baier, M., Nafstad, I. & M. Svensson. (2018). *Om rättssociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Bobbio, A., Arbach, K. & Redondo Illescas, S. (2020). *Juvenile delinquency risk factors: Individual, social, opportunity or all of these together?* International Journal of Law, Crime and Justice.

DOI: 10.1016/j.ijlcj.2020.100388

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Fourth edition. Oxford University Press.

Cohen, M.A & Piquero, A.R. (2009). *New Evidence on the Monetary Value of Saving a High Risk Youth*. Journal of Quantitative Criminology.

DOI: 10.1007/s10940-008-9057-3

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Estrada, F. & Flyghed, J.. (2017). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur.

Given, L.M. (2008). *The Sage encyclopedia of qualitative research methods*. Thousand Oaks: Sage Online.

DOI: <https://dx.doi.org/10.4135/9781412963909>

Hart, J.L., O'Toole, S., Sharps, M.J. & Shaffer, T.W. (2007). *The Risk and Protective Factors of Violent Juvenile Offending*. Youth Violence and Juvenile Justice. Sage Publications.

DOI: 10.1177/1541204006297367

Karlsson, L., Kuusela, K. & Rantakeisu, U. (red). *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*. Lund: Studentlitteratur.

Lobos, J. (2020). *Factors Affecting Juvenile Delinquency*. Bulacan State University.

DOI: 10.13140/RG.2.2.33107.94243

Mathiesen, T., Andersson, S., & Gerhard, P. (1985). *Rätten i samhället: en introduktion till rättssociologin*. Korpen.

Mittal, S., Kumar, S. & Singh, S. (2021). *Psychosocial profile of Juvenile Delinquents*. University of Science & Technology.

DOI: 10.37896/whjj17.1/572

Simões, S., Matos, M.G., Batista-Foguet, J.M. (2008). *Juvenile Delinquency: analysis of risk and protective factors using quantitative and qualitative methods*. Technical University of Lisbon. Volume XII, No. 4 (December), 389-408.

SOU 2011: 16. *Missbruket, Kunskapen, Vården - Missbruksutredningens forskningsbilaga*. Stockholm.

Trost, J. (2017). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Van der Laan, A. M., Rokven, J., Weijters, G. & Beerthuisen, M. (2019). *The Drop in Juvenile Delinquency in The Netherlands: Changes in Exposure to Risk and Protection*. London: Routledge.

DOI: 10.1080/07418825.2019.1656762

8.2 Digitala källor

Barn och unga som begår brott. Socialstyrelsen (2021).

<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/unga-som-begar-brott/>

(Hämtad 2021-04-21)

En ny organisation för polisen. Regeringen (2014)

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2014/03/prop.-201314110/>

(Hämtad 2021-04-21)

God forskningssed. Vetenskapsrådet (2017).

<https://medarbetare.ki.se/media/26885/download>

(Hämtad 2021-05-11)

Forskningsetiska principer - inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Vetenskapsrådet (2002).

<https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forsknings-etiska-principer-VR-2002.pdf>

(Hämtad 2021-05-11)

Kriminalvårdens uppdrag. Kriminalvården.

<https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/kriminalvardens-uppdrag/>

(Hämtad 2021-05-11)

Om Krami. Krami - vägen till arbete.

<https://www.krami.se/om-krami/>

(Hämtad 2021-05-11)

Unga som begår brott - polisens arbete. Polisen (2021).

<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/ungdomsbrott/>

(Hämtad 2021-04-16)

Ungdomsbrottslighet. Brottsförebyggande rådet (2020).

<https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/ungdomsbrottslighet.html>

(Hämtad 2021-04-28)

9. Bilagor

9.1 Intervjuguide

Bakgrund

Syftet med denna uppsats är att undersöka och analysera ungdomsbrottslighet liksom vilka motiv som ligger till grund för att ungdomar begår brott. Vidare syftar uppsatsen till att belysa det brottsförebyggande arbetet som intervjuade aktörer utför. Alla deltagare i studien är anonyma och vi kommer således att avidentifiera alla intervjuer.

Inledning

- Hur länge har du arbetat här?
- Har du arbetat någon annanstans innan du börjat här?

Ungdomsbrottslighet

- Hur tror du att ungdomsbrottsligheten ser ut här i skåne?
- Tror du att denna typ av brottslighet har ökat eller minskat?
- Vad bygger du din uppfattning på?

Riskfaktorer

- Varför tror du att ungdomar väljer att gå den kriminella banan?
- Arbetar ni med några speciella teorier i syfte att kartlägga bakomliggande faktorer?

Insatser

- Hur arbetar ni för att hjälpa dessa ungdomar att gå rätt väg?
- Hur går ni tillväga om ni misstänker att en 15-21 åring har hamnat eller är på väg att hamna i kriminalitet?
- Samarbetar ni med andra aktörer för att motverka ungdomsbrottslighet exempelvis skola, polis eller kommunen?
- Hur har du upplevt att reaktionerna varit när du träffar dessa ungdomar i din yrkesroll?

Avslutning

- Finns det något annat som du känner att vi inte har tagit med här idag?

9.2 Missivbrev

Hej!

Vi är två kriminologistudenter från Lunds Universitet som är nu inne på vår sjätte och sista termin på kriminologiprogrammet. I dagsläget skriver vi vårt examensarbete om ungdomskriminalitet. Syftet med uppsatsen är främst att studera vilka bakomliggande faktorer som kan orsaka att en ungdom begår ett brott för första gången samt vilka omständigheter som gör att ungdomen fortgår i kriminalitet. Det vi vill undersöka är således bakgrundsfaktorer till ungdomskriminalitet.

Vi har studerat ungdomskriminalitet som ämne på en djupare nivå genom såväl forskning och litteratur med relevans till ämnet. Däremot har vi även målet att ta hjälp av dig som är verksam inom området. Genom intervjuer är din medverkan och ditt bidrag av stort värde för vår studie. Därav vill vi intervjua dig som har utbildning, kunskap och erfarenhet i frågan om ungdomskriminalitet.

Med hänsyn till rådande pandemi och restriktioner finns möjligheten att genomföra intervjun via Skype, Zoom eller Google Meet för både din och vår säkerhet. Intervjun kommer att genomföras med hjälp av förutfattade frågor och kommer att pågå under cirka 30–45 minuter. Förhoppningsvis har du möjligheten att delta i intervjun och vi eftersträvar en givande diskussion.

Vid genomförandet av intervjun kommer vi som intervjuar att ta hänsyn till Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer. Detta innebär att du som deltagare kan avbryta intervjun och ditt medverkande när som helst. Vad som är viktigt för dig att ha i åtanke är också att ditt deltagande är helt frivilligt. Ditt medverkande kommer att behandlas konfidentiellt av oss. Vidare kommer resultatet av din medverkan i studien att användas i enbart forskningssyfte.

Om du har några frågor eller funderingar är du välkommen att kontakta oss eller vår handledare för mer information.

Vi hoppas att vi ses!

Med vänliga hälsningar,
Zainab Kadhém och Yara Al-Helah

Zainab.kadhém00@gmail.com

Yara.alhelah@gmail.com

Peter.bergwall@soclaw.lu.se